

TUUSNIEMEN KUNTA

TALOUSARVIO 2024 JA TALOUSSUUNNITELMA 2024-2026

Kunnanhallitus 20.11.2023 § 204

Kunnanvaltuusto 4.12.2023 § 78

SISÄLLYSLUETTELO

I OSA TALOUSARVION JA SUUNNITELMAN YLEISPERUSTELUT

1 Kunnan nykytila	1
1.1 Sijainti ja toimintaympäristö.....	2
1.2 Väestö.....	2
1.3 Verorahoituksen ja huoltosuhteen kehittyminen.....	4
1.4 Työpaikat ja elinkeinojen kehittäminen.....	8
1.5 Talous ja investoinnit.....	9
1.6 Tulevaisuuden näkymät.....	10
2 Organisaatio ja henkilöstö	11
2.1 Organisaatorakenne.....	11
2.2 Henkilöstöohjelma.....	11
2.3 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma.....	12
2.4 Tietoturva.....	12
3 Vuoden 2024 talousarvio ja vuosien 2025-2026 taloussuunnitelman	12
3.1 Talousarvion laadintaperusteet.....	13
3.2 Talousarvion sitovuus.....	14
3.3 Sisäinen valvonta ja riskien hallinta.....	15
3.4 Kunnan konsernin ohjaus.....	16
4 Määrärahojen ja tuloarvioiden yhteenvetolaskelma.....	17
5 Tuloslaskelma.....	19
5.1 Tuloslaskelma.....	21
5.2 Talousarvioesitys/raami.....	23
5.3 Toimintatuotot ja -kulut hallintokunnittain TA 2024.....	24
5.4 Toimintatuotot ja -kulut lajeittain TA 2024.....	25
6 Rahoituslaskelma.....	26
6.1 Rahoituslaskelma.....	27
6.2 Vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit.....	28

II OSA TOIMIALAKOHTAISET TALOUSARVIOESITYKSET/ Käyttötalous

Valtuuston asettamat strategiset tavoitteet.....	29
Keskusvaalilautakunta.....	31
Tarkastuslautakunta.....	32
Kunnanhallitus.....	33
Sivistyslautakunta.....	41
Tekninen lautakunta.....	49
Vesihuolto.....	56

III OSA INVESTOINNIT

Investoinnit	58

IV OSA ORGANISAATIO

Organisaatio	64
Tilivelvolliset 1.1.2024.....	65

1 Kunnan nykytila

Tuusniemen kunnan toiminnallinen nykytila on tyydyttävä taloudellisen tilan ollessa tällä hetkellä heikohko. Kuluvan vuoden talousarvio toteutunee tilikauden alijäämän osalta suuruusluokaltaan muutetun talousarvion mukaisena. Kunnan talouden ennakoitavuus on lähtökohtaisesti parantunut sote-kustannusten siirryttyä hyvinvointialueelle. Kuitenkin yleisen kustannustason poikkeuksellisen nopea nousu aiheuttaa kunnan talouden ennakkointiin jonkin verran epävarmuutta.

Vuoden 2024 talousarvio on hyvin pitkälti vertailukelpoinen edelliseen vuoteen nähden. Poikkeuksen tähän muodostavat talousarvion tuloslaskelmaosaan sisältyvät verotulot ja valtionosuudet. Vuoden 2023 verotulokertymään sisältyy joulukuulta 2022 vielä 22 %:n suuruisella kunnallisveroprosentilla tilitettyjä kunnallisverotuottoja. Vuoden 2024 peruspalvelujen valtionosuuksien määräytymisperusteissa on otettu huomioon tilinpäätöksen 2022 sote-kustannukset, kun ne edellisvuonna perustuvat tältä osin vuoden 2022 talousarvioon sisältyviin sote-kustannuksiin.

Kunnan sote-kiinteistöjen vuokralaisena jatkaa Pohjois-Savon hyvinvointialue. Vuosi 2024 on kolmivuotisen vuokrasopimuksen toinen vuosi.

Valtuusto päätti 6.11.2023 pitää vuoden 2024 kiinteistöveroprosentit vuoden 2023 tasolla, lukuun ottamatta mahdollisen kiinteistöverolain muutoksen myötä yleisestä kiinteistöveroprosentista eriytettävää maapohjan kiinteistöveroprosenttia, jonka alarajaksi hallituksen esityksessä 39/2023 esitetään 1,30 %. Tämä ehdollinen päätös nostaisi kiinteistöverolain muutoksen toteutuessa maapohjan osalta kiinteistöveroprosenttia 1,15 %:sta 1,30 %:iin. Tämä muutos toteutuessaan nostaisi hieman kunnan kiinteistöverokertymää.

Vuoden 2024 tuloveroprosentti on muuttuneen verolainsäädännön vuoksi pyörästettävä aikaisemmasta 1/100 prosentin tarkkuudesta 1/10 prosentin tarkkuuteen. Valtuusto päätti pyörästää kunnan vuoden 2023 tuloveroprosentin 9,36 % vuoden 2024 alusta lähimpään kymmenyksen eli 9,4 %:iin. Tällä muutoksella ei ole juuri merkitystä kunnan tuloverokertymään.

Vuoden 2024 verotulokertymän ennakoidaan olevan edellisvuoden tasoa. Verotulojen arvioimista vaikeuttaa edelleen koronapandemian aiheuttama komponenttipula, mikä on helpottanut vain osittain. Tämä tilanne luo merkittävää epävarmuutta talouden toimintaympäristöön niin mikro- kuin makrotaloudessakin. Talouden epävarmuutta aiheuttaa merkittävästi myös Ukrainassa jatkuva Venäjän hyökkäyssota ja siihen liittyvät laajat talouspakotteet ja vastapakotteet. Korkea inflaatio jatkuu yhä ja se on osaltaan vaikuttanut keskuspankkien rahapolitiikan kiristymiseen ja tämä jarruttaa elinkeinoelämän investointihalukkuutta ja on kääntänyt Suomen taloussuhdanteen näkymät taantumaan.

Talousarvio vuodelle 2024 on noin 1,4 miljoonaa euroa alijäämäinen. Suunnitelmavuodet 2025 ja 2026 ovat alijäämäisiä: Vuosi 2025 1,3 miljoonaa euroa ja vuosi 2026 1,2 miljoonaa euroa alijäämäinen. Taseeseen aikaisemmin kertyneen noin 3,0 miljoonan euron kumulatiivinen ylijäämä ei riitä kattamaan kokonaan suunnittelukauden alijäämiä. Kattamatonta alijäämää alkaa kertyä vuonna 2025, ellei kaikkia talouden tasapainottamisohjelman mukaisia keinoja oteta käyttöön.

Haasteista huolimatta kunnassa on tärkeää vahvistaa positiivista ja eteenpäin katsovaa ilmapiiiriä tiukasta taloustilanteesta huolimatta. Tavoitteena tulee olla selvästi ylijäämäiset tilinpäätökset viimeistään strategiakauden loppupuolella. Nykytilanteessa kunta kykenee toteuttamaan vain maltillista investointitasoa. Nettoinvestointien tason pitämiseen alhaisella tasolla tulevina vuosina on merkittävää painetta, jotta kunnan korkeaa poistotasoa saadaan laskettua selvästi. Kunnan heikko käyttötalous myös aiheuttaa paineita voimakkaaseen investointien priorisointiin, koska nykyisessä toimintaympäristössä kunnan tulovirta on oleellisesti aikaisempaa ohuempi.

1.1 Sijainti ja toimintaympäristö

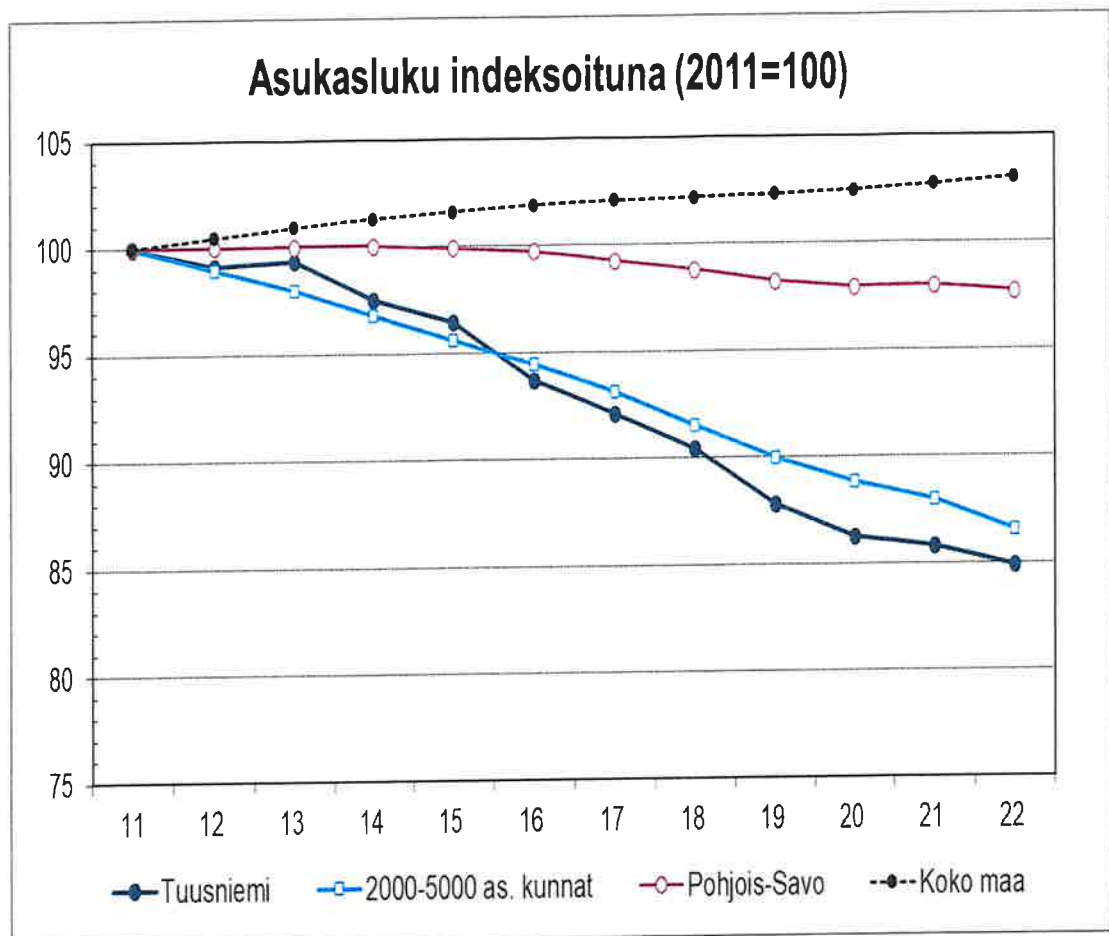
Tuusniemen kunta sijaitsee maantieteellisesti Itä-Suomen keskipisteessä, kahden yliopistokaupungin välissä. Itä-Suomen suurimpaan kaupunkiin Kuopioon on 60 km ja toiseksi suurimpaan kaupunkiin Joensuuhun 76 km. Kuntakeskustan läpi kulkee valtatie 9, joka on yksi Suomen tärkeimmistä poikittaisväylistä. Tuusniemen kunnan rajanaapureita ovat etelässä Heinävesi ja Leppävirta, pohjoisessa Kaavi, lännessä ja pohjoisessa Kuopio, sekä idässä Outokumpu. Kunnan kokonaispinta-ala on 699,43 km², josta vesistöalueita on 22 %. Rantaviivan pituus on 1 068 km. Tärkeimpiä luontokohteita ovat Pohjois-Savon maakuntajärvi Juojärvi, historiallisesti merkittävä Ohtaansalmi, sekä ulkoilu- ja retkeilyalueena tunnettu Seinävuoren rotkolaakso.

Tuusniemen kunta kuuluu Pohjois-Savon liittoon, Itä-Suomen aluehallintoviraston ja Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimialueeseen. Osa palveluista, kuten kansalaisopisto ja kirjasto on siirretty tuotettavaksi yhteistyössä Kuopion kanssa vastuukuntaperiaatteella. Lisäksi maaseutuhallinto ja ympäristöterveydenhuolto on siirretty Siilinjärven kunnan tuottamisvastuulle. Julkisista hankinnoista vastaa Sansia Oy ja ICT-palveluista Kuntien Tiera Oy, lukuun ottamatta kunnan kotisivujen ylläpitoa, josta vastaa Istecki Oy. Näissä kaikissa yhtiöissä kunta on pienosakkaana. Talous- ja palkkahallinnon palvelut kunnalle tuottaa Monetra Pohjois-Savo Oy.

1.2 Väestö

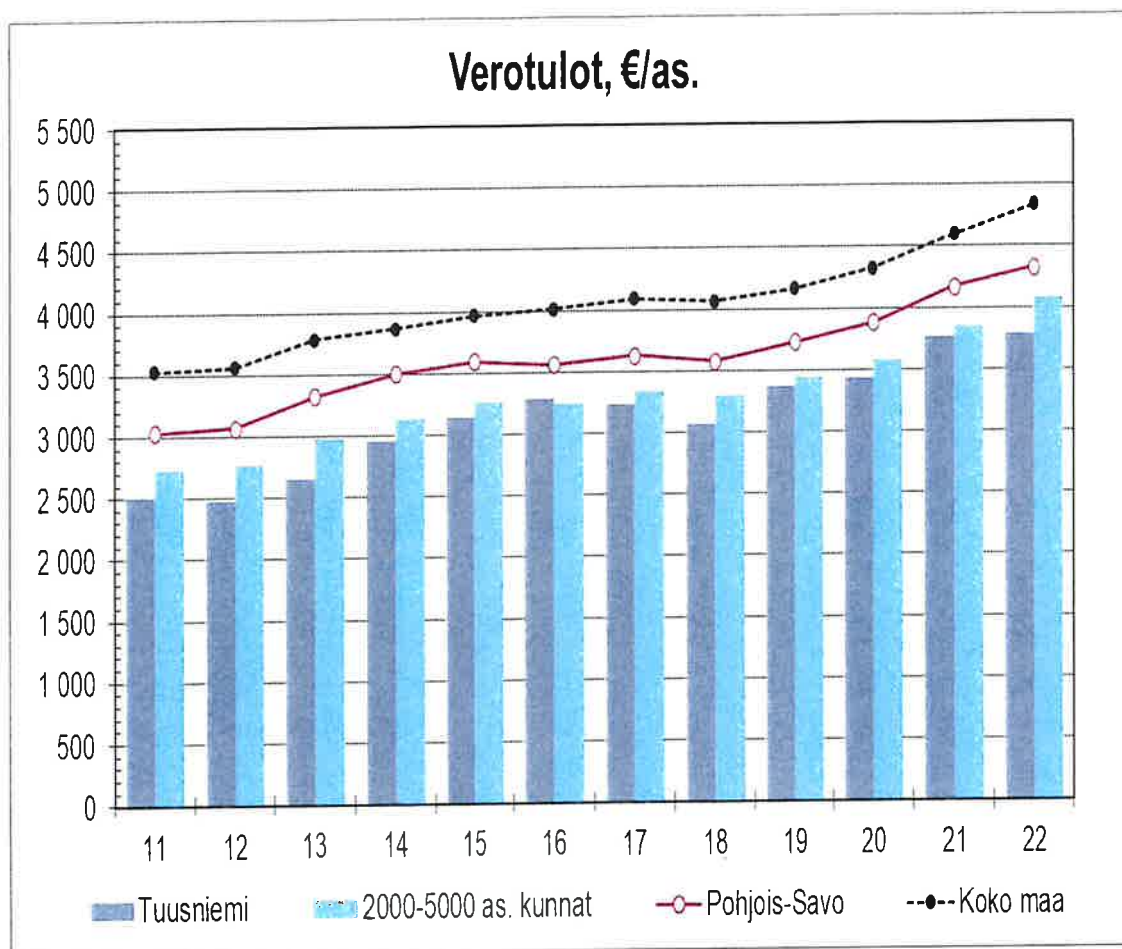
Tuusniemen kunnan väkiluku on laskenut viime vuosina melko tasaisesti. Vakituksia asukkaita Tuusniemellä oli 30.9.2023 ennakkotiedon mukaan 2315. Väestömäärä on alkuvuoden 2023 ajan kehittynyt edellisen vuoden tapaan negatiivisesti, kokonaismuutoksen ollessa tammi - syyskuussa -79 henkilöä. Syntyneitä on 4 ja kuolleita 46. Syntyvyyden enemmisyys on ollut negatiivinen ainakin vuodesta 2011 alkaen ja vuosittaiset vaihtelut ovat olleet melko maltillisia.

Väestömäärän myönteistä kehittymistä sekä ikärakennekehityksen oikaisemista pyritään toteuttamaan tehokkaalla asuinkunta-ajattelulla, panostamalla peruspalveluihin ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin, kuntakeskustan yleisilmeeseen sekä kilpailukykyisiin ja kehittyviin asuinalueisiin. Myös eteenpäin katsova ilmapiiri ja kuntatalouden tasapainosta huolehtiminen ovat Tuusniemen kunnan kilpailukyvyn edellytyksiä.

1.3 Verorahoituksen ja huoltosuhteen kehittyminen

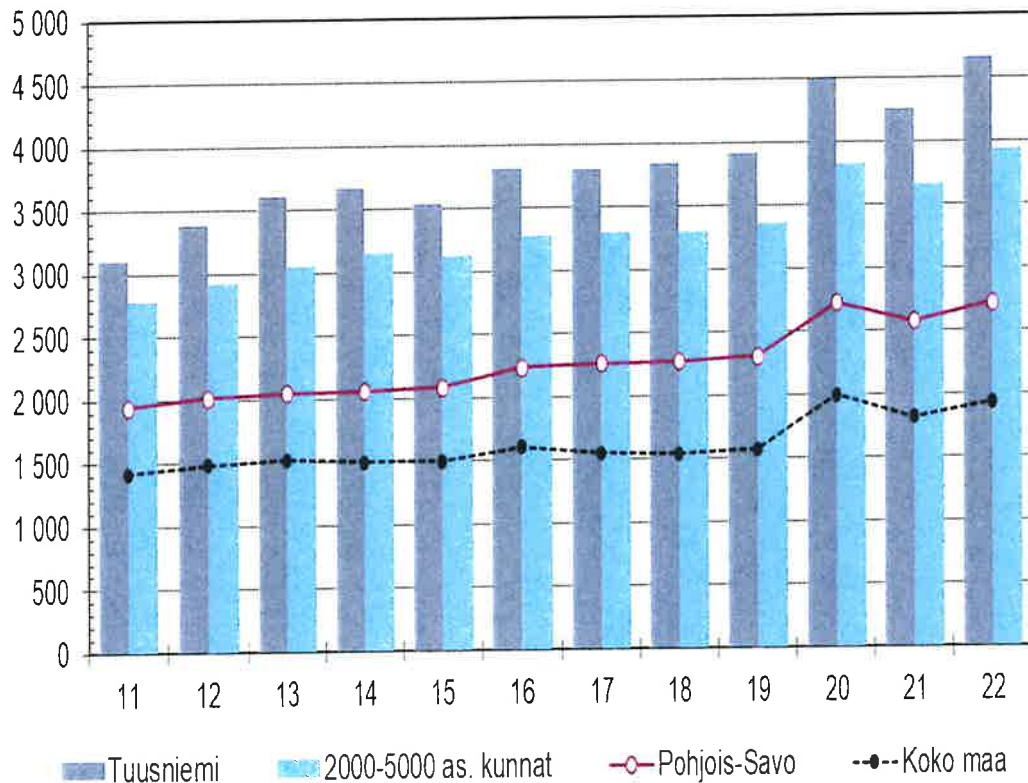
Kunnan keskimääräinen asukaskohtainen verotulokertymä on viime vuodet noussut maltillisesti. Asukasta kohti verotulokertymä on ollut viime vuodet pääsääntöisesti hieman vastaavan kokoisia kuntia alempi. Verrattuna maakunnan ja koko maan keskiarvoon, on kunnan asukaskohtainen verotulokertymä selvästi alempi. Kunnan verotulot ovat lähes puolittuneet vuodesta 2023 alkaen, valtion leikattua kunnallisveroprosentteja hyvinvointialueiden rahoituspohjan järjestämiseen liittyen.

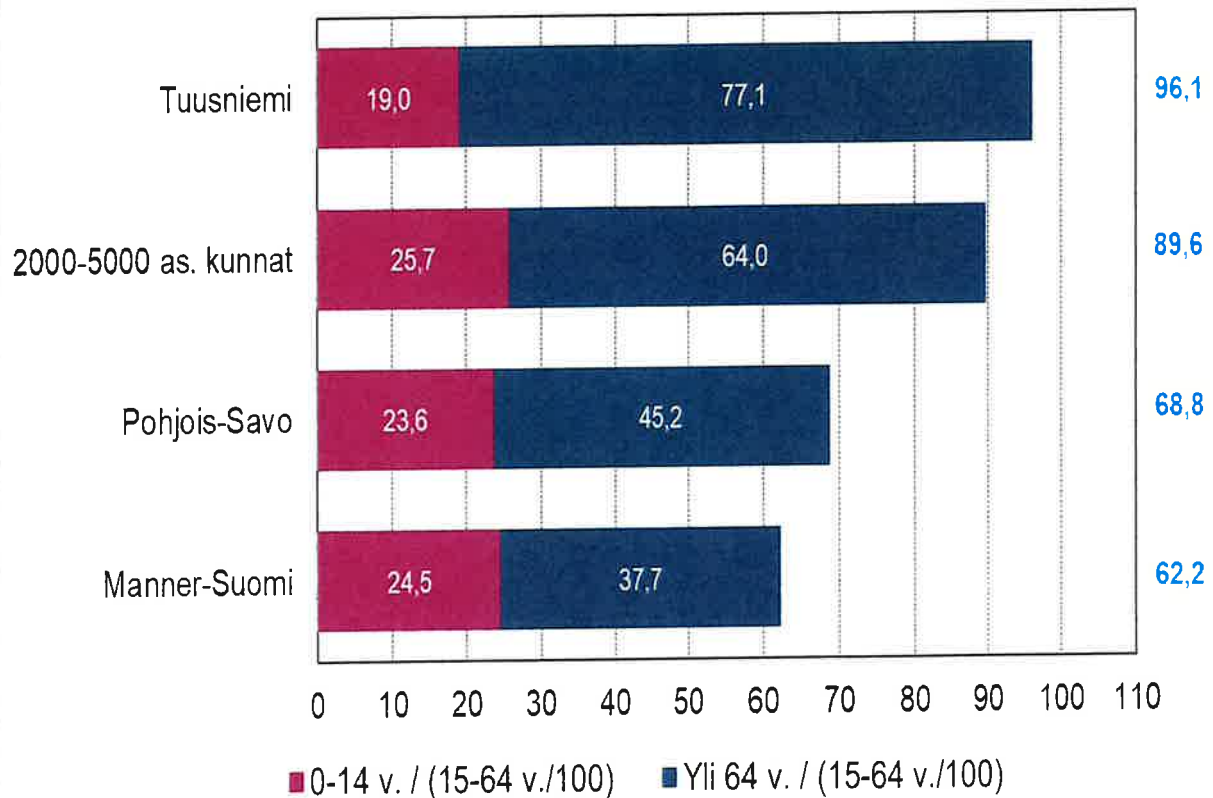
Kunnan valtionosuuksien asukaskohtainen määrä on vuoden 2020 selvän nousun jälkeen kääntynyt vuonna 2021 laskuun ja noussut uudelleen vuonna 2022. Ainakaan vuosina 2023 ja 2024 kunta ei saa enää lainkaan peruspalvelujen valtionosuuksia. Tuusniemen keskimääräiset asukaskohtaiset valtionosuudet ovat olleet selvästi suuremmat, verrataanpa niitä saman kokoluokan kuntiin, maakunnan tai koko maan asukaskohtaiseen keskiarvoon. Keskeisenä syynä tähän voidaan pitää väestön ikärakennetta ja valtionosuuksien määräytymisperusteena olevien indeksien, kuten sairastavuusindeksin korkeita lukemia.

Käyttötalouden valtionosuudet, €/as.

Tuusniemen kunnan huoltosuhde on tyypillisesti pienten kuntien kaltainen, yli 64 - vuotiaiden määrä on korkea suhteessa työssä käyvään (15 – 64 -vuotiaat) ikäryhmään. Kunnan huoltosuhde on jonkin verran korkeampi kuin pienten kuntien keskiarvo ja merkittävästi Pohjois-Savon maakunnan ja manner-Suomen kuntien keskiarvoa korkeampi. Väestöllinen huoltosuhde Tuusniemellä on heikentynyt edellisistä vuosista selvästi yli 64 – vuotiaiden osuuden kasvun vuoksi.

Väestöllinen huoltosuhde 31.12.2022 (0-14 v. + yli 64 v. sataa 15-64 v. kohti)

Työllisten lukumäärän trendi on ollut Tuusniemellä heikkenevä vuodesta 2007 lähtien. Vuonna 2007 kunnan työllisten lukumäärä on ollut korkeimmillaan hieman yli 1030 henkilöä. Vuosina 2009 ja 2016 työllisten määrä on hieman kasvanut kunnassa, mutta kääntynyt sen jälkeen heti seuraavan vuoden jälkeen uudelleen las-kuun. Vuonna 2021 työllisten määrä on koko tilastointijakson toiseksi heikoin, ollen 758 työllistä.

Työlliset muuttujina Vuosi. Tuusniemi, Toimialat yhteensä, Yhteensä, Työlliset.

1.4 Työpaikat ja elinkeinojen kehittäminen

Kunnan alueella olevien työpaikkojen määrän kehitys noudattelee tarkastelujaksolla maakunnallista kesimääräistä työpaikkojen kehitystä. Vuoden 2021 lopussa (tuorein käytettävissä oleva tilastotieto) kunnan alueella oli 606 työpaikkaa, kun vuotta aikaisemmin niitä oli 617. Työpaikkojen määrä on melkein puolittunut 1990-luvun alusta. Alkutuotannon osuus työpaikoista on 21,6 %, jalostuksen työpaikkojen osuus 20,6 % ja palvelujen työpaikkojen osuus 57,8 %. Kunnan työllisyysaste on 61,7 %, ollen maakunnan toiseksi alhaisin vuodelta 2021 olevan tilaston mukaan.

Työllisyysaste (%), 18–64-vuotiaiden työllisten osuus vastaavan ikäisestä väestöstä

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti

Kunta	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kuopio	65,3	66,7	67,2	66,3	65,3	65,1	65,9	67,5	69,3	69,2	67,7	70,3
Siilinjärvi	72,6	73,5	74,2	73,6	72,5	71,9	73,4	75,7	76,7	76,4	75,2	77,9
Kuopion seutukunta	66,4	67,8	68,2	67,4	66,4	66,1	67,0	68,7	70,4	70,3	68,7	71,4
Iisalmi	65,6	67,0	66,1	65,3	64,2	63,9	66,3	68,3	69,2	69,8	66,9	71,1
Kiuruvesi	61,2	62,5	63,0	61,6	62,0	62,2	64,4	66,8	67,1	69,1	66,6	70,5
Keitele	61,9	64,3	65,4	64,8	66,7	64,9	64,9	67,0	66,0	68,9	69,1	70,8
Lapinlahti	62,3	65,1	64,8	63,5	64,1	64,0	65,9	67,9	69,7	70,0	69,1	71,6
Pielavesi	60,2	62,0	61,2	60,8	61,2	62,5	63,3	64,7	65,5	66,8	68,3	69,8
Sonkajärvi	59,5	61,0	59,9	58,7	59,7	59,6	62,6	63,6	64,9	69,2	66,0	68,2
Vieremä	67,8	69,9	66,4	67,3	68,8	67,9	70,6	72,4	73,3	75,5	71,2	76,4
Ylä-Savon seutukunta	63,4	65,2	64,5	63,7	63,7	63,6	65,7	67,6	68,5	69,8	67,7	71,1
Suonenjoki	64,8	64,8	64,3	65,2	64,6	65,0	65,8	66,6	68,2	69,7	69,2	72,0
Rautalampi	61,0	61,3	61,9	60,3	62,1	62,0	63,4	64,7	67,6	67,5	68,1	69,3
Tervo	61,1	61,8	63,0	64,0	63,9	63,8	62,7	64,5	67,1	67,8	68,9	70,0
Vesanto	61,4	63,2	61,2	61,7	60,2	62,1	64,2	65,5	68,2	68,2	68,2	67,8
Sisä-Savon seutukunta	63,0	63,4	63,1	63,5	63,3	63,7	64,7	65,8	67,9	68,8	68,8	70,6
Kaavi	57,0	58,1	59,1	58,1	56,9	56,4	56,8	57,0	59,7	61,2	61,1	63,1
Rautavaara	55,5	56,1	55,3	54,8	56,8	53,8	53,1	57,5	58,5	58,1	58,7	61,3
Tuusniemi	59,0	60,1	58,2	58,8	56,3	56,1	56,5	59,7	60,8	60,6	59,3	61,7
Koillis-Savon seutukunta	57,4	58,4	57,9	57,6	56,6	55,7	55,9	58,1	59,8	60,3	59,9	62,2
Varkaus	59,4	60,0	59,3	58,9	58,7	58,5	60,3	62,3	62,7	65,1	62,7	66,4
Joroinen	63,1	64,0	64,3	64,0	64,3	65,0	67,0	68,5	71,0	71,3	71,4	72,8
Leppävirta	64,0	65,6	65,9	65,9	65,0	65,1	66,6	68,8	70,5	70,5	67,6	73,3
Varkauden seutukunta	61,1	62,0	61,7	61,4	61,1	61,2	62,9	64,9	65,9	67,4	65,2	69,1
POHJOIS-SAVO	64,5	65,9	65,9	65,2	64,7	64,5	65,7	67,5	69,0	69,5	67,9	70,8
Koko maa	68,9	69,9	69,6	68,6	68,0	67,8	68,6	70,5	72,1	72,1	69,5	72,4

Pohjois-Savon ELY-keskuksen työllisyyskatsauksen mukaan Pohjois-Savon työ- ja elinkeinotoimistossa oli syyskuun 2023 lopussa 1 026 työtöntä työnhakijaa enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pohjois-Savon työttömyysprosentti oli syyskuun lopussa 9,6 % kun se vuotta aikaisemmin oli 8,7 %. Koko maan keskimääräinen työttömyysprosentti oli 9,4 %. Koillis-Savossa työttömyysprosentti oli syyskuun lopussa muita Pohjois-Savon seutukuntia korkeampi, ollen 12,1 %. Vuotta aikaisemmin se oli 9,9 %. Työttömien määrä kasvoi Koillis-Savossa 19 % vuoden 2022 vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tuusniemellä työttömyysprosentti oli syyskuun 2023 lopussa, 10,1 %. Syyskuussa 2022 kunnan työttömyysprosentti oli myös 10,1 %. Työttömien määrä Tuusniemellä oli syyskuun 2023 lopussa 96, kun se oli vuotta aikaisemmin 91.

Tuusniemen elinkeinojen kehittäminen muodostuu elinkeinotoimijoista sekä kunnan toimieliimien tekemistä elinkeinopoliittisista päätöksistä. Vuonna 2024 kunnan elinkeinotoimesta ja yrityspalveluista vastaa edellisen vuoden tapaan sopimusperusteisesti Tuusniemen Teollisuus Oy. Yhteistyötä tehdään mm. Tuusniemen Yrittäjät ry:n ja Kalakukko ry:n kanssa. Toiminnassa noudatetaan Tuusniemen kuntastrategian 2022 – 2026 linjauksia ja painopistealueita.

1.5 Talous ja investoinnit

Kuntastrategian mukaan tavoitteena tulee olla terve kuntatalous, joka vaatii jatkossakin toiminnallisia ja taloudellisia muutoksia. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää toimintakulujen leikkauksia ja toimintatuottojen kasvattamista. Kunnan toimialoilla on suuri vastuu toimialakohtaisen talousarvion pitävyydestä ja mahdolliset muutokset tulee ensisijaisesti kattaa toimialan sisältä ja vasta toissijaisesti hakea muutosta talousarvioon valtuustolta. Kunnan talouden tasapaino on alkaneella strategiakaudella keskeinen tavoite, johon kuntaorganisaation tulee tinkimättömästi sitoutua kaikilla tasoilla.

Verotulot pysyvät vuonna 2024 edellisvuoden tasolla. Yhteisöveron jako-osuuden ennakoidaan hieman laskevan, mutta kiinteistöverotulojen vastaavasti kasvavan. Kunnan valtionosuudet ovat noin 160.000 euroa negatiiviset. Tämän aiheuttaa kunnan peruspalvelujen valtionosuuden negatiivisuus, yli 600.000 euroa. Negatiivista peruspalvelujen valtionosuutta kuitataan kunnalta valtiolle muista valtionosuuksista noin 440.000 euroa ja loppuosa noin 160.000 euroa kuitataan kunnan saamista kotikuntakorvauksista. Kunnan tulovirran heikentyminen luo entistä suurempaa painetta kunnan investointien tiukkaan priorisoimiseen, käyttötalousmenojen kasvun hallintaan, sekä erityisesti kunnan tulopohjan vahvistamiseen.

Kunnan tuloveroprosenttia vuodelle 2024 on 9,4 %. Se on pyöristetty edellisvuoden 9,36 %:sta muuttuneen verolainsäädännön mukaisesti. Kuntien yhteisöveron jako-osuus säilyy edellisvuoden tasolla. Kiinteistöverojen tasot on päätetty pitää ennallaan, paitsi mahdollisesti vuoden 2024 alusta käyttöön otettavan maapohjan yleinen kiinteistöveroprosentti on kiinteistöverolain alarajalla, ollen 1,30 %. Kuntastrategian mukaan tulevina vuosina verojen korottamista tulee välttää. Kunnan talouden paha epätasapaino luo kuitenkin suurta painetta verojen korotuksille osana kunnan talouden tasapainottamistoimia ja talousarvion suunnitelmavuosien saamista kuntalain mukaiselle talouden tasapainon tasolle.

Taksojen ja maksujen korottamista tulee harkita vuosittain ja tavoitteena on, että taksat ja maksut kattavat lähtökohtaisesti niiden kohteena olevista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset tai kustannuksille yleisesti hyväksytyt omavastuuosuudet. Taksoissa on luonnollista pyrkiä noudattamaan ympäristökuntien vastaavia tasoja.

Henkilöstön tarkoituksenmukaista määrää ja sijoittumista eri tehtäviin tulee jatkossakin tarkastella kattavasti. Uusia toimintatapoja, palvelujen sähköistämistä ja automatisointia tulee edistää kaikilla toimialoilla. Henkilöstön joustavaa liikkuvuutta ja sisäisiä siirtoja pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan.

Kunnan kireän taloustilanteen vuoksi investointeja on pitänyt viime vuosina priorisoida ja nettoinvestointitasoa laskea. Vuonna 2019 nettoinvestoinnit olivat noin 0,7 miljoonaa euroa. Vuonna 2020 nettoinvestoinnit olivat 0,7 miljoonaa euroa. Vuonna 2021 nettoinvestoinnit olivat noin 0,4 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 nettoinvestoinnit olivat noin 0,3 miljoonaa euroa. Vuoden 2023 talousarviossa nettoinvestointeihin on varattu yhteensä noin 0,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 talousarviossa on varauduttu 0,9 miljoonan euron suuruisiin nettoinvestointeihin. Investointien painopiste on viime vuosien tapaan selkeästi korjausinvestoinneissa.

Vuonna 2019 on nostettu investointien rahoitukseen lyhytaikaista lainaa 0,5 miljoonaa euroa, mikä maksettiin vuoden lopulla pois. Vuonna 2020 nostettiin 1,5 miljoonaa euroa talousarviolainaa. Vuonna 2021 talousarviolainaa on nostettu 0,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 talousarviolainaa ei ollut tarpeen nostaa. Vuoden 2023 talousarviossa on varauduttu 1,1 miljoonan euron suuruiseen talousarviolainan nostamiseen. Vuoden 2024 talousarviossa on varauduttu 1,8 miljoonan euron suuruiseen talousarviolainan nostamiseen. Tulevina vuosina tarve lainanottoon pienenee vain, mikäli investoinnit pysyvät suunnitellusti alhaisella tasolla ja käyttötaloutta saadaan selvästi nykyistä paremmin tasapainoon.

1.6 Tulevaisuuden näkymät

Tuusniemen valtuuston hyväksymässä kuntastrategiassa ohjataan kunnan toimintaa ja taloutta vuosina 2022 - 2026. Lähtökohdaksi on asetettu palvelutuotannon tehostaminen sekä elinkeinoihin panostaminen. Kuntastrategia sisältää linjauksia, jotka ohjaavat kunnan luottamushenkilöiden sekä henkilöstön toimintaa. Kuntastrategia on päivitetty keväällä 2022.

Strategian käytännön toteuttamisen päävastuu on kunnanhallituksella, lautakunnilla sekä kunnan johtoryhmällä. Strategian johdonmukainen toteuttaminen vaatii luottamusjohdon sekä virkamiesjohdon selkeää työnjakoa ja sitoutumista omien tehtävien hoitamiseen. Kuntastrategia on yhteinen näkemys siitä mihin suuntaan Tuusniemen kunta on menossa.

Viime vuosien tilinpäätöksistä laskettujen keskeisten tunnuslukujen mukaan Tuusniemen kunnan talous on epätasapainossa. Tähän merkittävänä syynä on ollut aikaisempina vuosina valtionosuuksien ja verotulokertymän kasvua merkittävästi nopeammin kasvaneet palvelutuotannon kustannukset sosiaali- ja terveystaloudessa. Vuodesta 2023 alkaen keskeisenä yksittäisenä syynä kunnan talouden epätasapainoon ovat voimakkaasti negatiiviset peruspalvelujen valtionosuudet. Aiempien vuosien ylijäämät antavat kuitenkin enää vain hieman aikaa reagoida taloustilanteeseen. Kuntastrategiassa kiinnitetään myös erityistä huomiota kuntatalouden tasapainoon strategiakaudella.

Kuntastrategian 2022 – 2026 ydin:

Visio

Tulevaisuuden visiona Tuusniemi haluaa olla vahvasti tavoitteellinen suunnannäyttäjä ja näyttää esimerkkiä rohkeasta uudistumiskyvystä. Näin Tuusniemi voi menestyä kuntamurroksessa uudistuen.

Arvot

Rohkeus ja rakkaus ovat yhtä aikaa sekä arvoja strategiassa, että brändiviesti. Rohkeus vahvistaa elinvoimaa ja rakkaus vahvistaa hyvinvointia.

Toimintatavat

Kunta toimii avoimesti ja rohkeasti, tavoitteenaan hyvä vuorovaikutussuhde asukkaiden, yrittäjien, järjestöjen, henkilöstön ja luottamushenkilöiden kesken. Kunta tekee yhteistyötä ja verkostoituu ympäröivien kuntien ja kaupunkien kanssa, sekä osallistuu alueellisen yhteistyön kehittämiseen.

Kuntarakenteet ja palvelutuotanto

Kunnassa otetaan huomioon muuttuva toimintaympäristö ja tehdään tarvittaessa korjaavat päätökset. Palvelut tuotetaan taloudelliset ja toiminnalliset näkökulmat huomioon ottaen joko omana tai ostettuna palveluna. Kuntayhteistyötä tehdään mahdollisimman kevyellä organisatiolla niin, että siitä on taloudellista ja toiminnallista hyötyä. Muutoksiin vastataan joustavasti ja ketterästi.

Kuntatalous

Tavoitteena on tasapainoinen kuntatalous, joka vaatii jatkossakin toiminnallisia ja taloudellisia muutoksia. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää toimintakulujen leikkauksia ja toimintatulojen kasvattamista. Toimialoilla on jatkossa yhä suurempi vastuu toimialakohtaisen talousarvion pitävyydestä ja mahdolliset talousarviomuutokset tulee kattaa ensisijaisesti kunkin toimialan sisäältä. Kuntatalouden tasapainovelvoite koskee koko kuntakonsernia eli myös kunnan määräysvallassa olevia tytäryhteisöjä.

2 Organisaatio ja henkilöstö

2.1 Organisaatorakenne

Kuntalain vaatimusten mukaisesti laadittu uusi hallintosääntö hyväksyttiin kunnanvaltuuston kokouksessa 8.5.2017 § 10 ja se tuli voimaan 1.6.2017. Sen jälkeen kunnanvaltuusto on päivittänyt hallintosääntöä tarvittaessa. Hallintosääntöä päivitettiin vuonna 2023 kaksi kertaa: päiväkodin johtajan virka muutettiin varhaiskasvatuksen johtajan viraksi (kvalt 20.3.2023 § 15) ja toimivaltaa poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa täsmennettiin (kvalt 19.6.2023 § 38).

Päivitetty ja ajan tasalla oleva organisaatiokaavio lisätään vuosittain tilinpäätös- ja talousarvioasiakirjojen liitteeksi.

Tuusniemen kunnan organisaatio muodostuu kunnanvaltuustosta, kunnanhallituksesta, keskusvaali-, tarkastus-, sivistys- ja teknisestä lautakunnasta.

Kunnan henkilöstö jakautuu keskushallintoon, sivistystoimeen ja tekniseen toimeen, joita johtavat toimialajohtajat toimivat lautakuntiensa esittelijöinä.

Kunnanjohtaja toimii kunnanhallituksen esittelijänä, johtoryhmän esimiehenä sekä vastaa mm. ylikunnallisesta yhteistyöstä, konserniohjauksesta ja valvonnasta, edunvalvonnasta ja verkostoista, viestinnästä ja tiedottamisesta sekä valmiussuunnittelusta.

Lisäksi kunnan organisaatioon kuuluvat ylikunnalliset toimijat, joista Kuopion kansalaisopiston ja kirjaston seurantavastuu sivistystoimen toimialajohtajalle (rehtori) ja Koillis-Savon Vesi Oy:n, Tuusniemen Aluelämpö Oy:n sekä Jätekkukko Oy:n seurantavastuu tekniselle johtajalle.

Kunnan johtoryhmään kuuluvat kunnanjohtaja, toimialajohtajat ja Tuusniemen Teollisuus Oy:n toimitusjohtaja. Henkilöstöohjelman mukaan laajoissa henkilöstöä koskevissa asioissa henkilöstön edustajalla on oikeus olla läsnä johtoryhmän kokouksessa.

2.2 Henkilöstöohjelma

Tuusniemen kunnan henkilöstöohjelman tavoitteena on toimiva, osaava ja vuorovaikutteinen työyhteisö, jossa työskentely on mielekästä ja palkitsevaa. Jokainen työntekijä ja esimies on oman työpaikkansa kehittäjä, etsien uusia tapoja ja menetelmiä suorittaa palvelutehtävänsä tehokkaammin ja joustavammin.

Henkilöstön on määrältään ja osaamiseltaan vastattava palvelutuotannon tarpeita ja taloudellisia resursseja sekä oltava motivoitunut työskentelemään asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Työnantajan ja henkilöstön tavoitekeskustelun tulee olla kahdensuuntaista, jatkuvaa ja rakentavaa. Henkilöstöohjelman onnistuneen toteuttamisen edellytyksenä on myös osallistuva, ihmisläheinen ja oikeudenmukainen johtaminen. Henkilöstölle on tarjottava mahdollisuudet itsensä kehittämiseen ja kannustusta vastuun ottamiseen sekä oma-aloitteisuuteen.

Henkilöstöohjelman päivittämisen valmistelevat YHTY-toimikunta ja keskushallinto. Toimintaympäristön muutokset sekä kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen päätökset huomioidaan henkilöstöohjelman päivittämisen yhteydessä. Henkilöstöohjelman päivitys vuodelle 2023 käsitellään YHTY-toimikunnassa 13.11.2023, johtoryhmässä 2.11.2023 ja kunnanhallituksessa 11.12.2023.

Tuusniemen kunta soveltaa henkilöstöohjelmaa myös järjestäytymättömään henkilöstöön. Henkilöstöohjelman lisäksi kunnassa noudatetaan kunta-alan virka- ja työehtosopimuksia sekä voimassa olevaa hallintosääntöä.

2.3 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma

Laki taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä tuli voimaan 1.1.2014. Sen tarkoituksena on edistää työntekijöiden ammatillisen osaamisen kehittämistä. Tällä tarkoitetaan työntekijöille tarjottavaa suunnitelmallista koulutusta, joka on tarpeen työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi vastaamaan työn ja työtehtävien asettamia vaatimuksia ja ennakoitavissa olevia muuttuvia osaamistarpeita.

Laki koulutuksen korvaamisesta mahdollistaa koulutuskorvauksen niille työnantajille, joilla ei ole oikeutta koulutusvähennykseen elinkeinoverolain perusteella. Koulutuskorvauksen saamisen edellytyksenä on, että työnantajan järjestämä koulutus perustuu koulutussuunnitelmaan.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma on osa henkilöstöohjelmaa ja se päivitetään vuosittain.

2.4 Tietoturva

EU:n yleinen tietosuoja-asetus (GDPR) astui voimaan 25.5.2018 koko Euroopan unionin alueella sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Asetus määrittelee rekisteröidyn eli henkilön oikeudet ja rekisterinpitäjän eli tietojenkäsittelystä vastaavan velvollisuudet. Tietosuoja-asetuksen tavoitteena on suojata rekisteröityjen oikeuksia digitalisoituneessa ympäristössä sekä yhdenmukaistaa käytäntöjä koko EU:n alueella.

Kunnanhallitus hyväksyi 10.6.2019 § 87 Tuusniemen kunnan tietosuoja- ja tietoturvapoliitikan, jossa määritellään tietosuojaa ja tietoturvallisuutta koskevat periaatteet, vastuut ja tavoitteet.

Tuusniemen kunnan tietosuojavastaavana toimii Sari Joutsen.

3 Vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2024 - 2026 taloussuunnitelman laadinta-perusteet

Valtiovarainministeriön Kuntatalousohjelmassa vuosille 2024-2027 mukaan kehyskauden lopussa vuonna 2027 kuntien peruspalvelujen valtionosuudet ovat noin 3,5 mrd. euroa. Peruspalvelujen valtionosuutta korottavat vuonna 2025 työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirto kunnille ja kuntien työttömyysturvan rahoitusosuuden kasvattaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet alenevat reaalisesti hieman kehyskaudella oppilas- ja opiskelijamäärien alenemisen takia.

Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen on vuonna 2024 hieman kuntataloutta vahvistava. Kuntien uusiin ja laajeneviin tehtäviin osoitetaan täysi valtionosuus ja valtion päätämät veroperustemuutokset kompensoidaan kunnille. Peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaava vähennys vuosina 2024–2027, mikä pienentää kuntien valtionosuutta noin 24 milj. euroa vuonna 2024. Toisaalta hallitusohjelman mukainen maapohjan kiinteistöveron alarajan korotus 0,93 prosentista 1,30 prosenttiin vuodesta 2024 alkaen vahvistaa kuntataloutta arviolta noin 108 milj. eurolla vuodesta 2024 alkaen. Hallitusohjelmassa kunnille ei osoiteta uusia tehtäviä tai velvoitteita vuonna 2024.

Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväätistuntokaudella 2025, ja uuden lainsäädännön tulla voimaan 1.1.2026.

3.1 Talousarvion laadintaperusteet

Kunnanhallitus hyväksyi kokouksessaan 25.9.2023 § 152 käyttötalousraamin vuoden 2024 talousarvion laadintaa varten. Käyttötalousraami laadittiin alustavien vero- ja valtionosuustietojen perusteella.

Toimialojen tulee seurata määrärahojen toteutumista vastuullisesti ja mahdolliset määrärahaylitykset tulee pyrkiä kattamaan oman toiminnan säästöillä ja kululeikkauksilla. Mikäli toimiala ei pysty kattamaan määrärahaylitystä omilla toimillaan ja talousarvio uhkaa ylittyä, on ylitykselle haettava määrärahamuutos viipymättä kunnanvaltuustolta.

Kuntastrategian mukaan tavoitteena on tasapainossa oleva kuntatalous, joka vaatii jatkossakin toiminnallisia ja taloudellisia muutoksia. Sopeutustoimet ovat välttämättömiä ja niitä tulee jatkaa, jotta kunnan talous saadaan tasapainoon.

Veroprocentit 2011-2024

	<u>2011- 2013</u>	<u>2014</u>	<u>2015</u>	<u>2016</u>	<u>2017- 2022</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>
Tulovero-%	19,75	20,00	21,00	22,00	22,00	9,36	9,4
Kiinteistövero-%							
Maapohjan yleinen kiinteistövero							1,30
Vakinainen asunto	0,50	0,50	0,55	0,65	0,65	0,65	0,65
Muut kuin vakituinen asuinrakennus	1,10	1,10	1,10	1,25	1,25	1,25	1,25
Yleinen kiinteistövero	0,70	0,90	1,00	1,15	1,15	1,15	1,15
Yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistövero					0,00	0,00	0,00

Erilaisten vähennysten johdosta kuntien tuloveroprocentit (nimellinen veroaste) ei vastaa todellista veroastetta kunnissa. Efektiivinen veroaste tarkoittaa maksuunpannun kunnallisveron suhdetta ansiotuloihin.

Tuusniemen efektiivinen veroaste -% 2016 – 2023

<u>2016</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023*</u>
13,82	13,15	13,22	13,23	13,35	13,36	13,28	6,04

*) Ennuste

Taloussuunnitteluvuodet 2025-2026 on laadittu tiedossa olevien toiminnallisten muutosten, talousnäkymien ja ennusteiden mukaisesti.

Vuoden 2024 talousarviossa koko kunnan toimintatuottojen arvioidaan kasvavan 254.497 euroa vuoden 2023 arvioidusta tasosta. Toimintamenot ovat noin 459.384 euroa suuremmat kuin vuoden 2023 talousarviossa.

Tuusniemen kunnan strategiassa on linjattu, että tuloveroprocentin vuosittainen nostaminen jäädytetään, mikäli käyttötalous saadaan hallintaan ja tulot kattamaan menot. Myös kiinteistöverojen jatkuvaa nostamista tulee jatkossakin välttää.

Tuusniemen kunnan tuloveroprosentti muuttui, kun hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi kaikkien kuntien tuloveroprosenttia alennettiin 12,64 prosenttiyksiköllä. Tuusniemen kunnan vuoden tuloveroprosentti vuodelle 2023 oli 9,36 % Tuloveroprosentti vuodelle 2024 pyöristetään lähimpään kymmenykseen, jolloin Tuusniemen veroprosentti on 9,4 %.

Hallituksen esityksessä 39/2023 kiinteistöverolakia esitetään muutettavaksi siten, että maapohjan kiinteistöveroprosentti eriytettäisiin yleisestä kiinteistöveroprosentista ja sen vaihteluvälin alaraja korotettaisiin yleisen kiinteistöveroprosentin alarajasta 0,93:sta 1,30:een. Esitetty muutos voimaan tullessaan pakottaa Tuusniemen kunnan nostamaan maapohjan yleistä kiinteistöveroprosenttiaan 1,15 prosentista 1,30 prosenttiin.

Ainakaan vuosina 2023 ja 2024 kunta ei saa enää lainkaan peruspalvelujen valtionosuuksia.

Mikäli kunta joutuu nostamaan uutta lainaa, kääntyvät myös korkomenot nousuun. Korkotuotot pysyvät ennallaan. Rahoitustuottoihin kirjattavien osinkojen ja muiden pääomatulotteiden oletetaan pysyvän lähes samalla tasolla.

Suunnitelman mukaiset poistot (870.307 euroa) on laskettu kunnanvaltuuston 13.11.1996 § 49 ja 17.12.2012 § 50 hyväksymien poistosuunnitelmien mukaisesti. Uusi 17.12.2012 hyväksytty SUMU-poistosuunnitelma koskee uusia 1.1.2013 jälkeen toteutuneita investointihankkeita. 31.12.2012 saakka toteutuneiden investointihankkeiden SUMU-poistot lasketaan vuonna 1996 hyväksytyn poistosuunnitelman mukaisesti jatkossakin. SUMU-poistojen päivitys IV-nuohouksen osalta kunnanhallituksen päätös 7.12.2020 § 182 voimaan 1.1.2021.

Poistoeron kirjauksiin sisältyy aikaisempien vuosien investointivarausten käytöstä muodostunut poistoeron kirjaus (111.116 euroa).

Poistoeromuutosten jälkeen vuoden 2024 talousarvioesitys on 1.406.536 euroa alijäämäinen.

Taloussuunnitteluvuosina SUMU-poistot tulevat vähenemään, mikäli uusia merkittäviä investointeja ei tehdä (oletus). Toisaalta uuden poistosuunnitelman mukaiset lyhyemmät poistoajat 1.1.2013 jälkeen valmistuneista investointihankkeista ovat kasvattaneet poistoja.

3.2 Talousarvion sitovuus

Talousarvion sitovia eriä ovat kuntalain 110 §:n mukaisesti kunnanvaltuuston hyväksymät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Sitovuustaso päätetään talousarvion hyväksymisen yhteydessä.

Talousarvion sitovuustason määrittelyn yhteydessä määritellään myös tilivelvolliset. Luettelo tilivelvollisista on liitetty osioon V "Organisaatio ja palkkiosääntö". Tilivelvolliset on merkitty myös talousarvion käyttötalousosan tehtäväkohtaisiin talousarvioesityksiin.

Talousarvion sitovuus 1.1.2024 alkaen

Taulukossa 4 "Määrärahojen ja tuloarvioiden yhteenvetolaskelma" on esitetty käyttötalouden, investointien ja rahoitusosan sitovuustasot.

Toimialoille asetetut sitovat tavoitteet, mittarit ja tavoitetasot on esitetty toimialakohtaisissa talousarvioesityksissä.

Käyttötalousosa

Käyttötalousosassa toimialojen sitovuustasona on bruttomääräraha eli toimintatuotot ja toimintakulut, ilman arvonlisäveroja. Poikkeuksellisesti ateriapalvelut ja vesihuolto ovat nettositovia. Näiden toimintojen tulisi kattaa omilla toimintatuotoillaan kaikki toimintakulut.

Investointiosa

Investoinneissa yli 150.000 euron hankkeet, niiden hanketavoitteet ja kustannusarviot ovat kunnanvaltuustoon nähden sitovia hankekohtaisesti.

Alle 150.000 euron hankkeet ovat valtuustoon nähden sitovia taseen pysyvien vastaavien "Aineelliset hyödykkeet" ryhmän omaisuuslajien mukaisesti, esimerkiksi rakennukset, kiinteät rakenteet ja laitteet, koneet ja kalusto. Alle 150.000 euron hankkeiden hankekuvaukset ja kustannusarviot eivät ole kunnanvaltuustoon nähden sitovia, vaan ne käsitellään ja hyväksytään asianomaisen hallintokunnan lautakunnassa, esim. teknisessä lautakunnassa, hankekohtaisesti.

Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on kunnanvaltuustoon nähden sitova verotulojen, valtionosuuksien, rahoituskulujen ja –tuottojen, satunnaisten erien ja tilinpäätössiirtojen osalta.

Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma on kunnanvaltuustoon nähden sitova antolainauksen muutosten (uudet antolainat ja lainojen lyhennykset), lainakannan muutosten (uudet talousarviolainat ja lainojen lyhennykset) ja oman pääoman muutosten osalta. Tunnuslukujen tavoitearvojen osalta valtuustoon nähden sitovia erä ovat toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ja lainanhoitokate.

3.3 Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Julkisen toiminnan luotettavuuden edellytys on riittävä ja näkyvä valvonta, jonka avulla pyritään saamaan kohtuullinen varmuus toiminnan järjestämisestä päätösten ja organisaatiolle asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Valvonta jakaantuu ulkoiseen ja sisäiseen valvontaan. Ulkoinen valvonta on toimivasta johdosta riippumatonta ja sitä toteuttavat valtuuston valitsema tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja. Ulkoista valvontaa toteuttavat myös kuntalaiset (muutoksenhaku, julkisuusperiaate), aluehallinnon viranomaiset ja muut viranomaiset.

Operatiiviseen johtamiseen kuuluva sisäinen valvonta ja sen järjestäminen on kunnan toimivan johdon ja tilivelvollisten tehtävänä ja vastuulla. Kuntalain 123 §:n mukaan kunnan tilintarkastajan on tarkastettava, onko kunnan sisäinen valvonta, riskienhallinta ja konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Kunnan hallinnon ja talouden valvonta sekä riskien hallinta järjestetään siten, että ulkoinen ja sisäinen valvonta yhdessä muodostavat kattavan valvontajärjestelmän. Sisäisen valvonnan menetelmiä käytetään soveltuvin osin myös kuntakonsernin tytäryhtiöiden valvonnassa.

Sisäisen valvonnan periaatteiden ja linjausten määrittely kuuluu kunnanvaltuustolle ja järjestämisvastuu kunnanhallitukselle. Kunnan johdon vastuulla on luoda edellytykset toimivalle sisäiselle valvonnalle.

Toimialajohtajat vastaavat siitä, että sisäinen valvonta ja riskien hallinta huomioidaan, toteutetaan ja raportoidaan taloussuunnittelusta tilinpäätökseen, kattaen koko tilikauden.

Valtuusto on hyväksynyt 15.3.2021 § 11 "Tuusniemen kunnan sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan perusteet 1.4.2021 alkaen" –ohjeen. Kunnanhallitus on hyväksynyt 1.2.2022 voimaan tulleen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen 31.1.2022 § 14.

3.4 Kunnan konsernin ohjaus

Valtuusto on hyväksynyt uuden konserniohjeen 11.5.2020 § 12. Konserniohjeella on luotu puitteet kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen omistajaohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti. Ohjeella on muun muassa yhtenäistetty konserniyhteisöjen hankintaintoa, hallintoa, johtamiskäytäntöjä, sisäistä valvontaa, rahoitusta, raportointia, riskienhallintaa ja konsernitilinpäätöksen laadintaa. Konserniohje on tullut voimaan 1.7.2020.

Konserniohjeen mukaan tytäryhteisöjen tulee antaa puolivuositain kirjallinen raportti toiminnastaan ja taloudestaan kunnanhallitukselle.

Konsernille asetetaan seuraavat tavoitteet:

Konsernin toimintatulot toimintamenoista, %: vähintään 20 %

Konsernin vuosikate poistoista, %: vähintään 40 %

Konsernin omavaraisuusaste, %: vähintään 45 %

Konsernin laina €/asukas: alle 4.500 €

4 Määrärahojen ja tuloarvioiden yhteenvetolaskelma

Talousarvion yhteenvetolaskelmaan on koottu käyttötalous-, investointi-, tuloslaskelma- ja rahoitusosan valtuustoa nähdessä sitovat erät. Taulukkoon on merkitty myös määrärahojen ja tuloarvioiden sitovuustasot eli ovatko arviot brutto- vai nettomääräisiä.

	Sitovuus 1)	Määrärahat	Tuloarviot
KÄYTTÖTALOUSOSA			
Keskusvaalilautakunta	B	-19 429	9 800
Tarkastuslautakunta	B	-23 972	
Kunnanhallitus			
Keskushallinto	B	-1 220 242	462 136
Elinkeino- ja kehittämisspalvelut	B	-222 600	600
Muu yleis- ja keskushallinto	B	-397 973	57 500
Ateriapalvelut	N		32 425
Sivistystoimi			
Perusopetus	B	-3 240 993	819 000
Lukiokoulutus	B	-801 795	40 000
Varhaiskasvatus	B	-850 627	77 000
Kansalaisopisto	B	-245 188	110 000
Kirjasto	B	-194 878	
Vapaa-aikatoimi	B	-311 493	18 000
Tekninen toimi			
Yhdyskuntatekniset palvelut	B	-303 310	10 800
Kiinteistötoimi	B	-1 319 283	1 672 751
Ympäristöpalvelut	B	-155 407	35 850
Vesihuolto	N		158 582
TULOSLASKELMAOSA			
Verotulot	B		5 200 000
Valtionosuudet	B	-160 000	
Korkotulot	B		400
Muut rahoitustulot	B		260 922
Korkomenot	B	-65 000	
Muut rahoitusmenot	B	-80 922	
Satunnaiset erät	B		
INVESTOINTIOSA			
Maa- ja vesialueet	B	-30 000	30 000
Osakkeet ja osuudet	B	-20 000	40 000
Koneet ja kalusto	B		
Valokuituverkon laajennus	B	-50 000	
Muut hallinto- ja laitosrakennukset	B	-410 000	
Kiinteät rakenteet ja laitteet	B	-105 000	
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	B	-315 000	

	Sitovuus 1)	Määrärahat	Tuloarviot
RAHOITUSOSA			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaamisten lisäykset	B	100 000	
Antolainasaamisten vähennykset	B		
Lainakannan muutokset			1 800 000
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B		
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N	-375 000	
Oman pääoman muutokset	B		
Vaikutus maksuvalmiuteen		-17 654	
TALOUSARVION LOPPUSUMMA		-10 835 766	10 835 766

1) N= sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio, B= bruttomääräraha/-tuloarvio

5 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on kunnan kokonaistaloudellinen laskelma, jonka tehtävänä on osoittaa tulo- ja menojen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Tuloslaskelman kokonaistaloudelliset tavoitteet ovat tulo- ja menojen riittävyys, vakavaraisuus ja maksuvalmius koskevat tavoitteet. Tuloslaskelmaosan tunnusluvuissa määritellään suunnittelukauden tavoitearvot.

Toimintatuotot kasvavat vuoden 2023 alkuperäisen talousarvion tasolta 6,6 % (254.497 euroa).

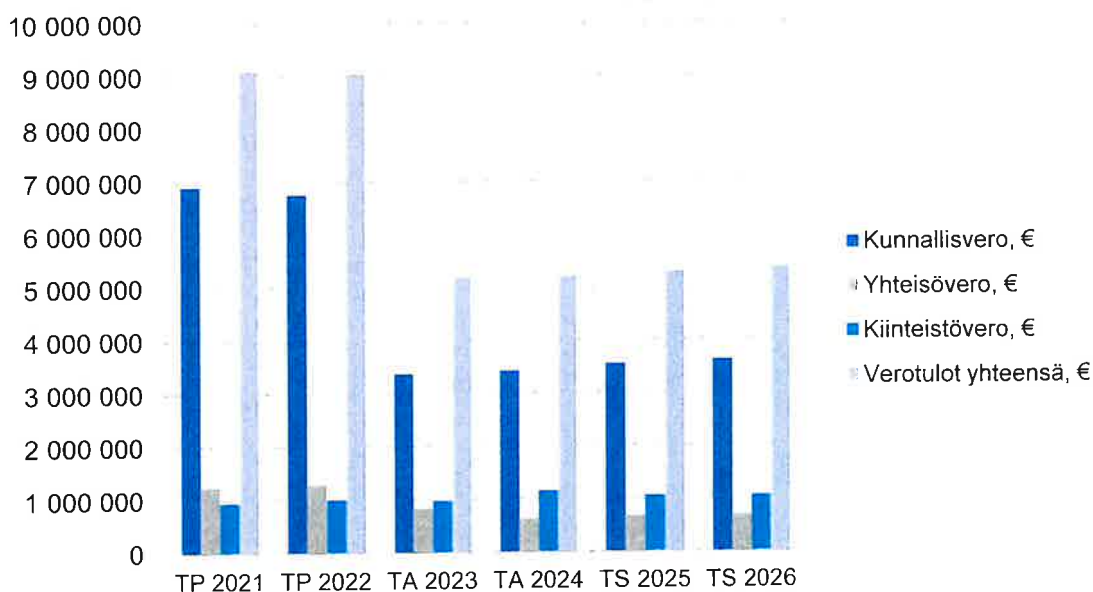
Toimintakulut kasvavat vuoden 2023 talousarvioon verrattuna 4,9 % (459.385 euroa). Henkilöstömenojen arvioidaan kasvavan 5,59 % ja palvelujen ostojen pienevän noin 0,07 %.

Toimintakate kasvaa 204.888 euroa vuoden 2023 talousarviosta.

Verotulot on arvioitu Kuntaliiton kuntakohtaisen veroennustekehikon mukaisesti. Yhteensä verotuloja vuonna 2024 arvioidaan kertyvän n. 5,2 miljoonaa euroa.

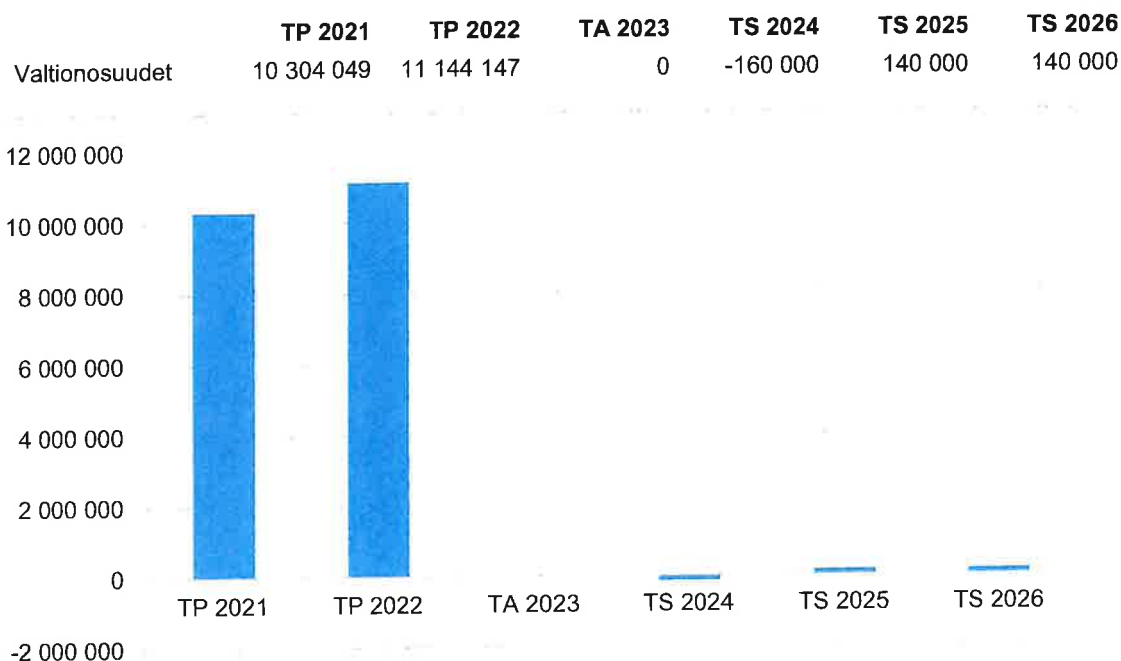
VEROTULOT 2021 – 2026

	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Kunnallisvero, €	6 916 201	6 761 996	3 372 043	3 418 651	3 546 700	3 618 739
Yhteisövero, €	1 241 667	1 291 552	835 936	632 391	676 238	690 254
Kiinteistövero, €	943 393	993 829	982 202	1 148 958	1 057 331	1 057 331
Verotulot yhteensä, €	9 101 261	9 047 377	5 190 181	5 200 000	5 280 269	5 366 324

Kunnan valtionosuudet kokonaisuudessa ovat noin 160.000 euroa negatiiviset peruspalvelujen valtionosuuden muista valtionosuuksista kuittaamisen jälkeenkin. Tämä negatiivinen summa kuitataan kunnan saamista kotikuntakorvauksista. Arvioinnissa on käytetty Kuntaliiton ennakkolaskelmia. Peruspalvelujen valtionosuuksien lopulliset laskentaperusteet ja päätökset kunta-kohtaisista valtionosuuksista valtiovarainministeriö vahvistaa joulukuun lopussa 2023.

VALTIONOSUUDET, euroa vuosina 2021 – 2026

Korkomenoihin on varattu vuosina 2013–2021 nostettujen talousarviolainojen (yht. 5 milj. €) korkokulut. Yhteensä korkokuluja arvioidaan kertyvän noin 65.000 euroa. **Korkotuotot** 400 euroa maksuliikennetilin korot.

Rahoituskuluihin 80.922 euroa sisältyvät vesihuollon kunnalle maksama sisäinen korvaus peruspääomasta ja mahdolliset viivästyskorot.

Rahoitustuottoihin, 260.922 euroa, sisältyy vastaava erä vesihuollon peruspääomasta, osinkotuotot, osuuspääomien korot ja peruspääoman korot kuntayhtymiltä.

Vuosikate on 647.346 euroa negatiivinen. Vuosikate ei kata suunnitelman mukaisia poistoja, joiden arvioidaan olevan 870.307 euroa.

Tilikauden tulos on talousarvioesityksen mukaan -1.517.653 euroa negatiivinen. Poistoeron muutoksen (111.116 euroa) huomioimisen jälkeen **tilikauden alijäämä** on -1.406.537 euroa.

5.1 Tuloslaskelma

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot					
Myyntituotot	3 905 606	2 224 005	2 529 328	2 526 254	2 524 853
Maksutuotot	896 438	113 700	80 300	84 300	87 900
Tuet ja avustukset	411 617	263 800	310 820	322 120	333 320
Muut toimintatuotot	634 333	1 261 607	1 197 161	1 197 881	1 198 501
Toimintatuotot yhteensä	5 847 994	3 863 112	4 117 609	4 130 555	4 144 574
Valmistus omaan käyttöön					
Toimintakulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-6 137 164	-3 401 280	-3 616 750	-3 630 390	-3 616 890
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-1 527 595	-746 697	-785 196	-787 222	-784 924
Muut henkilösivukulut	-239 522	-131 620	-116 781	-117 219	-116 786
Palvelujen ostot	-15 186 987	-3 755 242	-3 752 547	-4 071 148	-4 097 433
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 069 875	-854 374	-873 333	-906 943	-934 604
Avustukset	-800 658	-275 000	-301 000	-301 000	-301 000
Muut toimintakulut	-503 148	-296 757	-474 747	-474 647	-474 547
Toimintakulut yhteensä	-25 464 949	-9 460 970	-9 920 354	-10 288 569	-10 326 184
TOIMINTAKATE	-19 616 955	-5 597 858	-5 802 745	-6 158 014	-6 181 610
Verotulot	9 047 377	5 190 181	5 200 000	5 280 269	5 366 324
Valtionosuudet	11 144 147		-160 000	140 000	140 000
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	91	750	400	400	400
Muut rahoitustuotot	206 142	235 042	260 922	260 922	260 922
Korkokulut	-21 589	-40 000	-65 000	-65 000	-65 000
Muut rahoituskulut	-16 120	-55 042	-80 922	-80 922	-80 922
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	168 524	140 750	115 400	115 400	115 400
VUOSIKATE	743 093	-266 927	-647 345	-622 345	-559 886
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-986 917	-915 537	-870 307	-854 408	-798 213
Arvonalentumiset					
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot					
Satunnaiset kulut					
TILIKAUDEN TULOS	-243 824	-1 182 464	-1 517 652	-1 476 753	-1 358 099
Poistoeron lisäys tai vähennys	111 116	111 116	111 116	111 116	111 116
Varausten lisäys tai vähennys					
Rahastojen lisäys tai vähennys					
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-132 708	-1 071 348	-1 406 536	-1 365 637	-1 246 983
=valtuustoon nähden sitovat erät					
Tavoitteet ja tunnusluvut (TA 2024 TS 2025-2026 tavoitearvot)					
Toimintatuotot/-kulut, %	-22,96 %	40,83 %	41,51 %	40,15 %	40,14 %
Vuosikate / poistot, %	75,29 %	-29,16 %	-74,38 %	-72,84 %	-70,14 %
Vuosikate, €/asukas, tavoitearvo	310	-115	-280	-269	-242
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	1 267	820	241	-349	-888
Asukasmäärä 31.12., tavoitearvo	2395	2315	2315	2315	2315

**VESIHUOLTOLAITOS MUU
TASEYKSIKKÖ**

Tuloslaskelma

	TP 2022	TA 2023+	TA 2024	TS 2025	TS 2026
	MUUTOS				
Liikevaihto					
Myyntituotot	389 275	373 328	407 882	410 432	413 191
Valmistus omaan käyttöön					
Toimintakulut					
Materiaalit ja palvelut	-185 235	-168 529	-168 491	-169 201	-169 762
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-101 363	-96 329	-91 050	-91 160	-91 271
Palvelujen ostot	-83 872	-72 200	-77 441	-78 041	-78 491
Henkilöstökulut	-68 926	-72 371	-78 159	-78 159	-78 159
Palkat ja palkkiot	-54 733	-56 820	-61 960	-61 960	-61 960
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-12 081	-13 321	-14 210	-14 210	-14 210
Muut henkilösivukulut	-2 113	-2 230	-1 989	-1 989	-1 989
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-123 682	-110 593	-109 235	-111 295	-102 162
Arvonalentumiset					
Liiketoiminnan muut kulut					
Liiketoiminnan muut kulut	1 666	-2 100	-2 650	-2 650	-2 650
Liikeliikelyjäämä (-alijäämä)	13 097	19 735	49 347	49 127	60 458
Rahoitustuotot ja -kulut					
Muut rahoitustuotot					
Muut rahoituskulut					
Korvaus jäännöspääomasta	-15 479	-55 042	-80 922	-80 922	-80 922
Ylijäämä (-alijäämä)	-2 382	-35 307	-31 575	-31 795	-20 464
Tilikauden tulos	-2 382	-35 307	-31 575	-31 795	-20 464
Tilikauden yli- alijäämä	-2 382	-35 307	-31 575	-31 795	-20 464

5.2 Talousarvioesitys

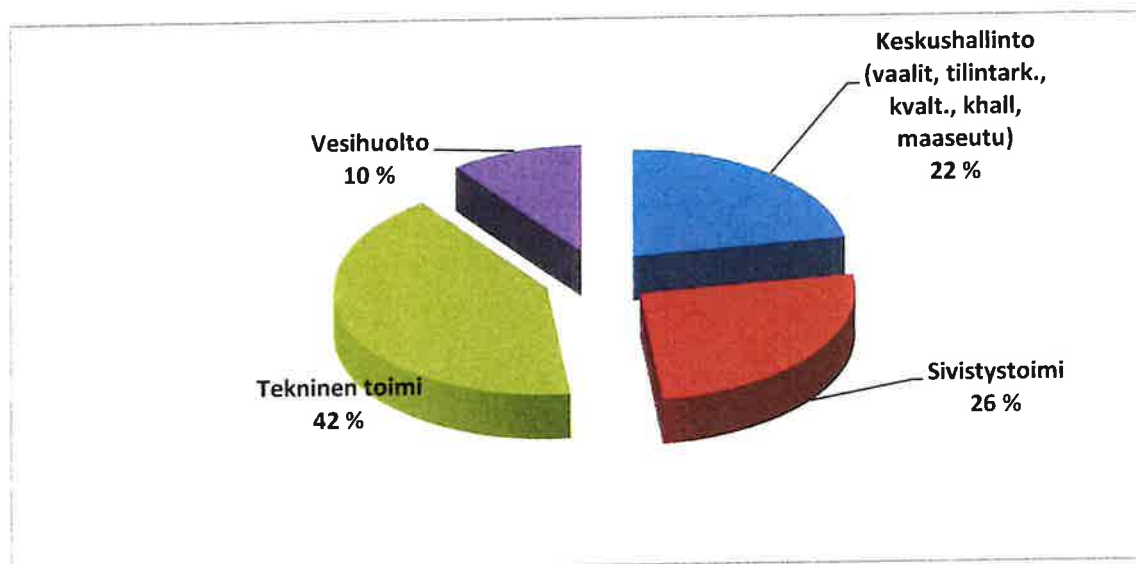
TILINPÄÄTÖKSET 2021 - 2022, TALOUSARVIO 2023 JA TALOUSSUUNNITTELU 2024-2026

	TP 2021	TP 2022	TA 2023 + muutos	RAAMI 2024 (kh 25.9.2023 § 152)	TA 2024	Muutos % TA 2023 / TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot yhteensä	6 393 065	5 847 994	3 863 112	4 590 000	4 117 609	-6,6	4 130 555	4 144 574
Keskushallinto (vaalit, tilintark., kvalt., khall.)	-2 344 274	-2 040 236	-2 094 973	-2 249 000	-2 248 081	-7,3	-2 556 420	-2 537 989
Sosiaalitoimi	-7 281 583	-8 211 373	0	0				
Terveystoimi	-8 749 538	-8 043 834	0	0				
Perusterveydenhuolto	-3 703 005	-3 524 212	0	0				
Erikoissairaanhoido	-5 046 533	-4 519 622	0	0				
Sivistystoimi	-5 014 847	-5 181 155	-5 500 997	-5 645 000	-5 644 974	-2,6	-5 700 974	-5 753 574
Tekninen toimi	-1 586 072	-1 735 856	-1 622 000	-1 778 000	-1 778 000	-9,6	-1 781 165	-1 784 050
Vesihuolto	-208 672	-252 495	-243 000	-249 300	-249 300	-2,6	-250 010	-250 571
Toimintakulut yhteensä	-25 184 986	-25 464 949	-9 460 970	-9 921 300	-9 920 355	-4,9	-10 288 569	-10 326 184
TOIMINTAKATE	-18 791 921	-19 616 955	-5 597 858	-5 331 300	-5 802 746	-3,7	-6 158 014	-6 181 610
Rahoitus								
Verotulot	9 101 261	9 047 377	5 190 181	5 130 000	5 200 000	-0,2	5 280 269	5 366 324
Valtionosuudet	10 304 049	11 144 147	0	50 000	-160 000		140 000	140 000
Korkotuotot	774	91	750	400	400	46,7	400	400
Rahoitustuotot	158 725	206 140	235 042	240 000	260 922	-11,0	260 922	260 922
Korkokulut	-26 176	-21 589	-40 000	-65 000	-65 000	-62,5	-65 000	-65 000
Rahoituskulut	-15 890	-16 120	-55 042	-75 000	-80 922	-47,0	-80 922	-80 922
VUOSIKATE	730 823	743 092	-266 927	-50 900	-647 346	-142,5	-622 345	-559 886
Poistot ja arvonalentumiset	-1 048 598	-986 916	-915 537	-1 020 000	-870 307	4,9	-854 408	-798 213
Satunnaiset tuotot	0	0	0	0				
Satunnaiset kulut	0	0	0	0				
TILIKAUDEN TULOS	-317 775	-243 824	-1 182 464	-1 070 900	-1 517 663	-28,3	-1 476 753	-1 358 099
Poistoeron lis.(-) tai väh.(+)	111 116	111 116	111 116	111 116	111 116	0,0	111 116	111 116
Varausten lis.(-) tai väh.(+)				0				
Rahastojen lis.(-) tai väh.(+)				0				
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-206 659	-132 708	-1 071 348	-959 784	-1 406 537	-31,3	-1 365 637	-1 246 983
Sisäiset erät	1 801 469	1 830 921	1 235 185		1 278 539		1 276 975	1 276 975

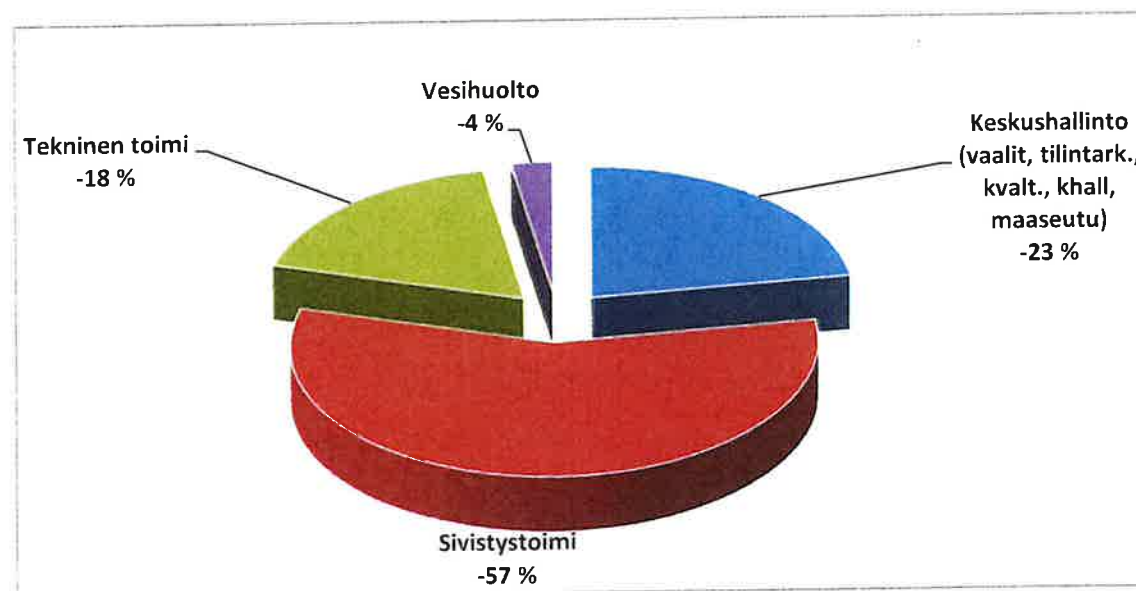
5.3 Toimintatuotot ja -kulut hallintokunnittain TA 2024

Hallintokunta	Tuotot	Kulut	Netto
Keskushallinto (vaalit, tilintark., kvalt., khall, maaseutu)	926 326	-2 248 081	-1 321 755
Sivistystoimi	1 064 000	-5 644 974	-4 580 974
Tekninen toimi	1 719 401	-1 778 000	-58 599
Vesihuolto	407 882	-249 300	158 582
Yhteensä	4 117 609	-9 920 355	-5 802 746

Toimintatulot hallintokunnittain

Toimintakulut hallintokunnittain

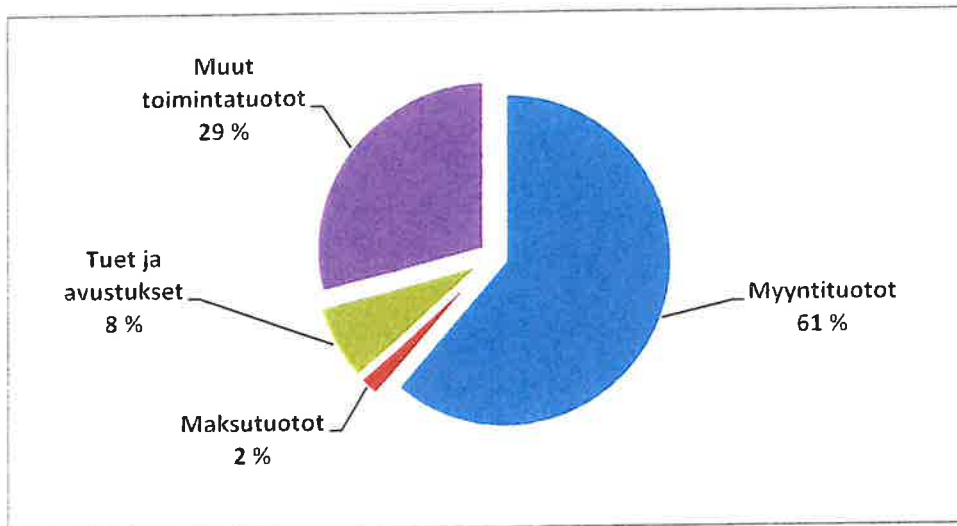

5.4 Toimintatuotot ja -kulut lajeittain TA 2024

Toimintatuottojen jakaantuminen tulolajeittain

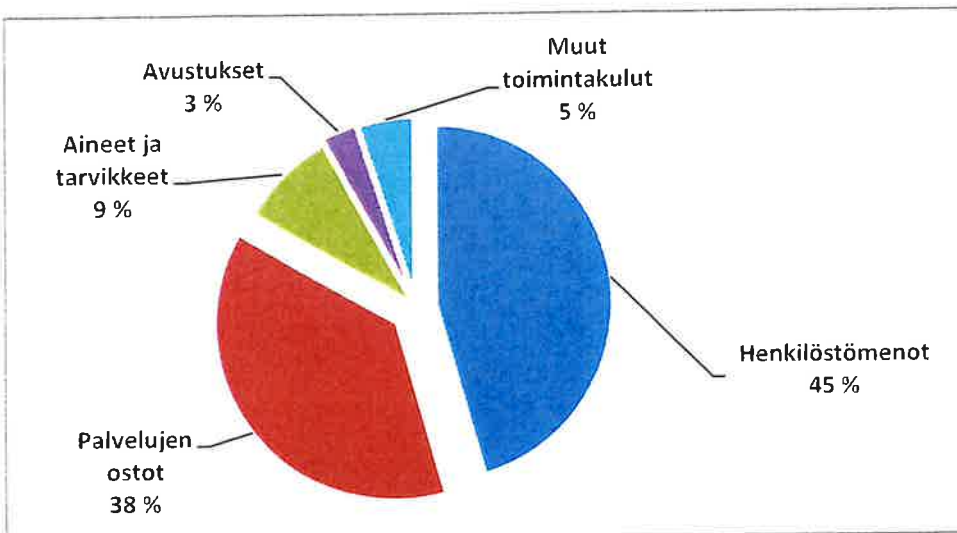
	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Myyntituotot	2 529 328	2 224 005
Maksutuotot	80 300	113 700
Tuet ja avustukset	310 820	263 800
Muut toimintatuotot	1 197 161	1 261 607
	<u>4 117 609</u>	<u>3 863 112</u>

Toimintakulujen jakaantuminen kululajeittain

Tuloslaskelman mukaan sv.korvaukset 21.300 € vähennetty henkilöstökuluista

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Henkilöstömenot	4 518 728	4 279 597
Palvelujen ostot	3 752 547	3 755 242
Aineet ja tarvikkeet	873 333	854 374
Avustukset	301 000	275 000
Muut toimintakulut	474 747	296 757
Yhteensä	<u>9 920 355</u>	<u>9 460 970</u>

6 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma osoittaa toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Toiminnan rahavirta osoittaa budjetoidun tulo-rahoituksen määrän, joka on varainhoitovuonna käytettävissä investointien rahoittamiseen, pääomasijoituksiin ja pääoman palautuksiin sekä maksuvalmiuden vahvistamiseen. Investointien rahavirta muodostuu investointimenojen ja niihin saatujen rahoitusosuuksien ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulojen erotuksesta. Rahoituksen rahavirtaan budjetoidaan lainakannan ja pääoman muutokset.

Rahoituslaskelman mukaan toiminnan rahavirta on -1.507.346 euroa (vuosikate, siirtyy tuloslaskelmasta). Bruttoinvestoinnit ovat 930 euroa (netto 860.000 euroa). Varsinaisia käyttöomaisuuden myyntituottoja arvioidaan kertyvän 70.000 euroa.

Investointien rahavirta muodostuu talousarvion investointiosasta siirtyneistä investointimenoista ja niihin saaduista rahoitusosuuksista. Erät esitetään rahoituslaskelmassa bruttomääräisinä.

Rahoituksen rahavirtaan vaikuttavina erinä rahoituslaskelmassa on käsitelty pitkäaikaisten lainojen muutoksina aiempien vuosien lainojen lyhennykset -375.000 euroa.

Rahoituslaskelma päättyy *Vaikutus maksuvalmiuteen* –erään, joka kertoo kunnan maksuvalmiuden kehityksen. Positiivinen arvo tarkoittaa kunnan maksuvalmiuden vahvistumista ja negatiivinen sen heikkenemisestä. Maksuvalmius joudutaan tulevina vuosina turvaamaan lainalla.

Tunnusluku *"lainanhoitokate"* kertoo kunnan tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun arvo on 1-2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Kassan riittävyys kuvaa kunnan maksuvalmiutta, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Riittävänä tavoitearvona voidaan pitää 14–30 päivän kassan riittävyyttä.

Lainanotto-oikeus kunnanhallitukselle

Vuoden 2024 investointien ja kassan riittävyyden turvaamiseksi on tarkoituksenmukaista, että kunnanvaltuusto myöntää kunnanhallitukselle rahoituslaskelman mukaisen 1,8 miljoonan euron lainanotto-oikeuden vuodelle 2024.

Tuusniemen kunta on ottanut käyttöön Kuntarahoitus Oyj:n kuntatodistusohjelman, jossa kunnan limiitti on 4 miljoonaa euroa. Kuntatodistusohjelman käyttöoikeus on kunnanjohtajalla tai hallintojohtajalla, kummallakin erikseen. Se osa nostetusta lyhytaikaisesta lainasta, mitä ei kyetä maksamaan tilikauden aikana takaisin, muutetaan vuosittain pitkäaikaiseksi talousarviolainaksi valtuuston kulloisessakin kunnan talousarviossa vahvistamien enimmäislainamäärien puitteissa.

6.1 Rahoituslaskelma

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	743 092	-266 927	-647 346	-622 345	-559 886
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjauserät	-25 781				
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-316 805	-590 000	-930 000	-610 000	-715 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	25 891	143 000			
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	29 710	60 000	70 000	70 000	70 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	456 107	-653 927	-1 507 346	-1 162 345	-1 204 886
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset			100 000		
Antolainasaamisten vähennykset					
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		1 100 000	1 800 000	1 500 000	1 600 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-575 000	-450 000	-375 000	-375 000	-375 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos					
Oman pääoman muutokset					
Vaikutus maksuvalmiuteen	-118 893	-3 927	17 654	-37 345	20 114
Rahavarat 31.12.	1 598 456	1 594 529	1 612 183	1 574 838	1 594 952
Rahavarat 1.1.	1 232 728	1 598 456	1 594 529	1 612 183	1 574 838
Tavoitteet ja tunnusluvut					
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä €	456 107	-653 927	-1 507 346	-1 162 345	-1 204 886
Lainanhoitokate	1,8	0,46	1,62	1,56	1,42
(vuosikate+korkokulut) / (korkokulut+lainanlyhennykset)					
Kassan riittävyys, pv	24	95	59	56	56
365*Kassavarat 31.12. / kassasta maksut tilikaudella					
=Valtuustoon nähden sitovat erät					

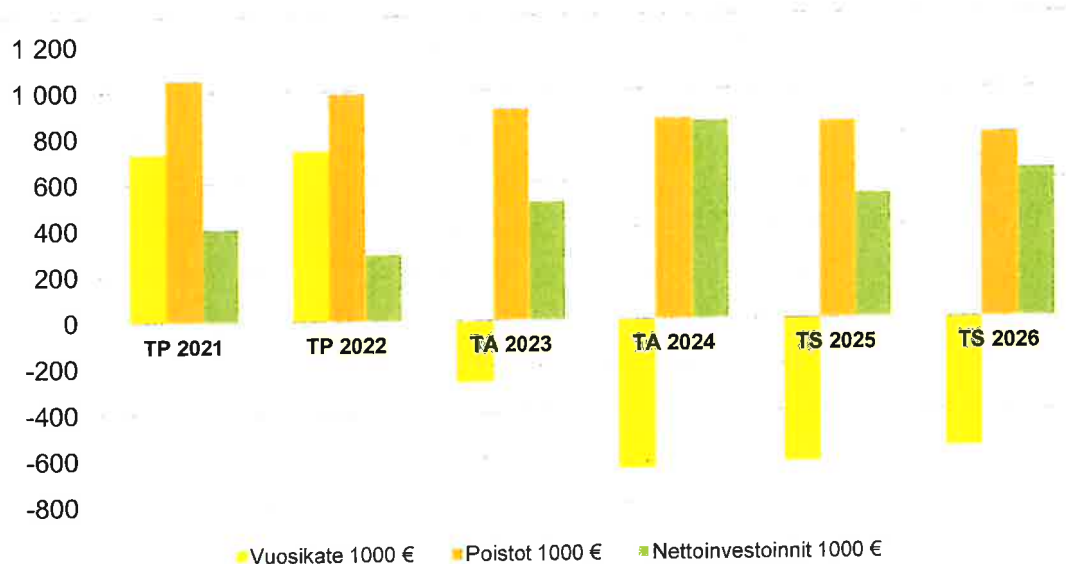
6.2 Vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit

Talouden suunnittelussa ja seurannassa tulisi tarkastella vuosikatteen, poistojen ja nettoinvestointien keskinäistä suhdetta.

Poistojen määrä on vähentynyt hieman viime vuosien pienentyneiden investointibudjettien myötä. Tulevaisuudessa poistotaso tasaantuu, koska investointihankkeiden määrää ei ole kunnan taloustilanteen vuoksi mahdollista kasvattaa. Investointitason lasku nykyisestä tasosta vaikuttaisi nykyistä enemmän palvelutuotantoon tarvittavan kiinteän omaisuuden, kuten rakennusten, teiden ja verkostojen kuntoon.

VUOSIKATE, POISTOT JA NETTOINVESTOINNIT 2021-2026

	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Vuosikate 1000 €	731	743	-267	-647	-622	-560
Poistot 1000 €	1 049	987	916	870	854	798
Nettoinvestoinnit 1000 €	400	287	512	860	540	645

KUNNAN STRATEGISET TAVOITTEET

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät koko kuntaa koskevat strategiset tavoitteet

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kunnan talouden tasapaino	Tilinpäätös	Vähintään nollatulos
Vaikuttava yritystonttimarkkinointi	Myytyjen tai vuokrattujen tonttien lukumäärä	Vähintään yhden yritystontin myynti tai vuokraaminen suunnittelukaudella
Ajantasainen kaavoitus	Kirkonkylän yleis- ja asemakaavojen päivittämistilanne	Kirkonkylän yleis- ja asemakaavat on päivitetty ajan tasalle
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Vaikuttava tonttimarkkinointi	Myytyjen tonttien lukumäärä	Vähintään yhden asuinrakennustontin myynti

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

KUNTAKONSERNIN TYTÄRYHTIÖITÄ KOSKEVAT TAVOITTEET

Tuusniemen Teollisuus Oy

Päivitetystä elinkeino-ohjelmassa elinkeinokehittämisen painopisteiksi on nostettu monipuolinen, ajanmukainen ja -tasainen sekä joustava kaavoitus, toimintaympäristöä kehittävien kärkihankkeiden toteutus, yritysten aktivointi kehittämiseen ja investointeihin, verkottumisen tukeminen ja yrityskohtaisen neuvonnan tarjonta, uusien kotimais-ten ja kansainvälisten toimijoiden hakeminen, yritysperustan jatkuvuuden turvaaminen ja uudet avaukset alueen kehittämiseksi.

Elinkeinoelämän kärkihankkeita ovat Tuusniemen yritys- ja teollisuusalue, Tuusniemen palvelujen edistäminen sekä Tuusniemen puistosatama lähialueineen. Markkinoinnilla lisäämme kunnan tunnettua ja myymme aktiivisesti Tuusniemeä yrityksille ja potentiaalisille uusille asukkaille.

Määrärahat vahvistetaan vuosittain talousarviossa kunnan ja yhtiön välisen palvelusopimuksen pohjalta.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Elinkeino-ohjelman toteuttaminen	Toteutettavat kehittämistoimenpiteet	1 toimenpide/kärkihanke/vuosi
Yritysten toiminta- ja kasvumahdollisuuksien turvaaminen	Yritysten määrä Työpaikkojen määrä	Vähintään 10 uutta yritystä/vuosi Uusia työpaikkoja 20/vuosi

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Elinkeinoelämän kehittäminen	Saatu hankerahoitus/yhtiö kpl Hankeraha/avustus/muu rahoitus/yritykset kpl	1 hanke/vuosi
Yrityskohtainen neuvonta	Verkostoitumistilaisuudet	2 kpl/vuosi
Yritysten verkostoitumisen edistäminen	Toimenpiteet kpl	2 kpl/vuosi
Kuntamarkkinointi		5 kpl/vuosi

Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Toimenpide/painopiste	Kehittämistoimenpiteet kpl ks. edellä	toimenpiteet/painopiste/vuosi

Kiinteistö Oy Tuusniemen Virastotalo

Kiinteistö Oy Tuusniemen Virastotalo on keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö, jossa toimii kunnanvirasto. Yhtiön osakekannasta kunta omistaa pääosan, mutta yhtiössä on myös muita osakkeenomistajia.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Yhtiön talous on tasapainossa	Tilinpäätös	Vähintään nollatulos
Yhtiöllä on rahoitussuunnitelma pitkän tähtäimen korjaussuunnitelman toteuttamiseksi	Rahoitussuunnitelma	Yhtiöllä on suunniteltuna rahoitus korjaussuunnitelman mukaisen toimenpiteiden toteuttamiseksi
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Yhtiö aloittaa PTS-suunnitelman mukaisen kiinteistön korjaustoimenpiteiden toteuttamisen	Suunnitelman mukaiset korjaustoimenpiteet	PTS-suunnitelman mukaiset korjaukset ovat ajallaan tehty

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kiinteistö Oy Tuusniemen Turula

Kiinteistö Oy Tuusniemen Turula on kunnan kokonaan omistama osakeyhtiö, joka toimii asuinhuoneistojen vuokraajana paikkakunnalla.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Yhtiön talous on tasapainossa	Tilinpäätös	Vähintään nollatulos
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Vuokra-asuntojen korkea vuokrausaste	Vuokrausaste	Vähintään 90 %

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Yhtiön kiinteistökanta on aktiivisen vuokraustoiminnan piirissä	Tyhjillään olevien kiinteistöjen lukumäärä	Yhtiöllä ei ole tyhjillään purkukuntoisia kiinteistöjä
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Yhtiö purkaa Kenttätietä tyhjillään olevan purkukuntoisen rivitalon	Rivitalon purkaminen	Rivitalo on purettu.

KESKUSVAALILAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: hallintojohtaja, keskusvaalilautakunnan jäsenet

Keskusvaalilautakunnan tehtävä on tuottaa äänestyspalvelut voimassa olevien säädösten mukaisesti, valvoa vaalien järjestämistä ja äänestystilaisuuksien toimivuutta sekä järjestää vaalit taloudellisesti.

Vuonna 2024 toimitetaan kahdet yleiset vaalit: tasavallan presidentin vaali ja europarlamenttivaalit. Edellisissä presidentinvaaleissa vuonna 2018 äänestysprosentti oli Tuusniemellä 63,1 %. Vaali ratkesi ensimmäisellä kierroksella. Edellisissä EU-vaaleissa vuonna 2019 äänestysprosentti Tuusniemellä oli 31,8 %. Vuonna 2025 järjestetään alue- ja kuntavaalit.

Talousarviossa tulee varautua vaalien järjestämiseen (n. 6-8 keskusvaalilautakunnan kokoontumista, vaalilautakunnan työskentely, ICT-kulut, ennakkoäänestyksen, koti- ja laitosaäänestyksen sekä varsinaisen vaalipäivän järjestelyt).

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Äänestäjien aktivointi	Äänestysprosentti	Äänestysprosentti kuntavaaleissa ja eduskuntavaaleissa yli 60 %, presidentinvaaleissa yli 65 % ja EU-vaaleissa yli 50 %.
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Vaalien äänestysaktiivisuuden parantaminen	Äänestysprosentti, äänestäjät	Äänestysprosentti presidentinvaalissa yli 65 % ja EU-vaalissa yli 50 %.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Keskusvaalilautakunnan tulee kehittää toimintaansa ja varmistaa, että äänestäminen vaaleissa on vaivatonta ja mahdollista myös poikkeavissa tilanteissa. Vaalisalaisuus tulee taata kaikissa äänestystilanteissa. Vaalien järjestämispaikalla tulee olla esteetön kulkumahdollisuus. Vaalitoimitsijoita tulee olla tarpeellinen määrä.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	5 681	4 800	9 800	5 000	-
Toimintakulut	-10 433	-11 010	-19 429	-24 846	-
Toimintakate (netto)	-4 752	-6 210	-9 629	-19 846	-
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	0	0	0	0	-
Tehtävän kokonaiskustannukset	-4 752	-6 210	-9 629	-19 846	-

=valtuustoon nähden sitovat erät

TARKASTUSLAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: tarkastuslautakunnan jäsenet

Tarkastuslautakunnan tehtävä on valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat, arvioida valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen kunnassa ja kuntakonsernissa, huolehtia kunnan ja tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta sekä arvioida talouden tasapainotuksen toteutuminen tilikaudelta ja voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyys sellaisessa tilanteessa, että kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Laatia tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma nelivuotissuunnitelmaan perustuen	Tarkastussuunnitelman toteutuminen	Koko kunnan toiminnan kattava tarkastussuunnitelma
Viranhaltijoiden kuuleminen ja arviointikäynnit toimipaikoilla	Vähintään painopistealojen ja keskushallinnon johtavien viranhaltijoiden kuuleminen ja toimipaikkakäynnit sekä luottamusmiesten kuuleminen	4 kuulemiskertaa
Laatia arviointikertomus tilikauden aikana tehtyjen havaintojen perusteella ja tässä yhteydessä erityisesti seurata kunnan talouden tasapainottamistoimia	Arviointikertomus	Kattava, toimintaa ohjaava arviointikertomus
Sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden valvonta	Sidonnaisuusrekisterin pitäminen ajan tasalla	Ajantasainen sidonnaisuusrekisteri

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kehittää lautakunnan arviointitoimintaa mm. osallistumalla koulutuksiin	Lautakunnan jäsenten osallistuminen tarkastuslautakuntien koulutuksiin	1 koulutustilaisuus/vuosi/jäsen
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Arviointikäyntien suunnittelu (kiinteistöt ja toimipaikat) ja toteutus	Arviointikäynnit/vuosi	2 arviointikäyntiä/vuosi
Kuulemisten suunnittelu ja toteutus	Kuulemiskerrat	4
Viranhaltijapäätöspöytäkirjojen tarkastaminen	Tarkastuskerrat	1
Talousarvion toteutumisen seuranta	Talouden kuukausiraportit ja osavuosikatsaus	Seuranta/kokous

Tarkastustoiminnan painopistealueet ja kehittämistarpeet määritellään tarkastussuunnitelmassa.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-14 966	-21 260	-23 972	-24 472	-24 772
Toimintakate (netto)	-14 966	-21 260	-23 972	-24 472	-24 772
Laskennalliset kustannukset	-	-	-	-	-
Poistot	-	-	-	-	-
Tehtävän kokonaiskustannukset	-14 966	-21 260	-23 972	-24 472	-24 772

=valtuustoon nähden sitovat erät

KUNNANHALLITUS

Tilivelvolliset: kunnanjohtaja, hallintojohtaja, kunnanhallituksen ja toimielimien jäsenet

Keskushallinto

Hallintoon kuuluvat kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, keskushallinto, henkilöstöhallinto, talous- ja tietohallinto sekä sote-kiinteistöt. Maaseututoimen yhteistoiminta-alue, Sydän-Savon maaseutupalvelu, toteutetaan Siilinjärven kunnan vetovastuulla. Kunnanhallituksen alaisuudessa ovat myös Monetra Pohjois-Savo Oy:n tuottamat talous- ja palkkahallinnon palvelut sekä keskitetty tietohallinto.

Keskushallinnon tavoitteena on luoda, ohjata ja kehittää kunnan peruspalvelujen ja niihin liittyvien tukipalvelujen tuotantoedellytyksiä sekä edistää hyvän hallinnon toimintakulttuuria. Henkilöstöhallinnon tavoitteena on ylläpitää ja kehittää henkilöstön ammattitaitoa, työkykyä ja motivaatiota. Taloushallinnon tavoitteena on tuottaa asiantuntijapalvelut kunnan eri toimialueille ja luottamushenkilöille, kehittää taloushallinnon prosesseja sekä seurata ja ennakoida talouden kehittymistä. Sydän-Savon maaseutupalvelun tavoitteena on huolehtia maaseudun elinkeinojen, elinolosuhteiden ja palvelujen kehittämisestä sekä maaseutuelinkeinoja koskevien viranomaistehtävien hoitamisesta.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kehittää ja uudistaa palvelutuotantoa huomioiden paikallinen palvelutarve-taso ja yhteiskunnalliset muutokset	Strategisten tavoitteiden toteutuminen	Kunnan toiminta perustuu kunta-strategiaan
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Edistää hyvän hallinnon toimintakulttuuria läpi organisaation	Kantelujen, valitusten ja oikaisujen määrä aluehallintoviranomaisille	Vähemmän kuin 10 kantelua/vuosi koskien koko kunnan toimintaa

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kuntastrategian toteutus	Strategisten tavoitteiden toteutuminen	Kunnan toiminta perustuu kunta-strategiaan
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Henkilöstön työhyvinvoinnin parantaminen	Työhyvinvointikysely	Työhyvinvointikysely toteutetaan vuosittain
Sairauspoissaolojen vähentäminen	Sairauspoissaolot pv/hlö	Keskimäärin sairauspoissaolopäiviä / hlö vähemmän kuin 16
Toimintaprosessien digitalisoiminen	Sähköisen allekirjoituksen käyttöönotto	Sähköinen allekirjoitus käytössä
Tietosuoja ja tietoturva	Päivitetään kunnan tietosuoja- ja tietoturvapoliittikka -asiakirja	Tietosuoja- ja tietoturvapoliittikka -asiakirja päivitetty
Kuntalaisten digivalmiuksien edistäminen	Jatketaan yhteistyötä Savonetin kanssa	Kuntalaisten digivalmiudet paranevat
Kunnan internet-sivujen uudistus	Kotisivujen uudistaminen aloitettu	Kunnan uudet internet-sivut

Kunnan on noudatettava kaikissa toiminnoissaan erityisen tarkkaa menokuria. Tavoitteena on kestävä kuntatalous lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Mahdollisuuksia uusiin talouden tasapainottamistoihin selvitetään.

Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnalta hyvinvointialueelle 1.1.2023. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkossakin kunnan lakisääteinen tehtävä. Jokaisen toimialan tehtävät sisältävät hyvinvointiin vaikuttavia ratkaisuja. Kunnan HYTE-työtä koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä, joka myös seuraa HYTE-kertoimen toteutumista Tuusniemellä. Kuntien valtionosuuden suuruus määräytyy pieneltä osin niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Kerroimen laskennassa käytetään terveydenedistämistä mittavia indikaattoreita (Teaviisarista) sekä hyvinvointityön tuloksia arvioivia tulosindikaattoreita.

Valtuustokauden vaihtuessa on hyväksytty hyvinvointikertomus edeltävältä valtuustokaudelta ja siinä on asetettu HYTE-työn painopisteet, tavoitteet ja kehittämiskohteet. Valtuusto seuraa niiden toteutumista vuosittaisissa hyvinvointikertomuksissa. Tuusniemen kuntaan on rekrytoitu Tuusniemen Kehittämisseuran myöntämällä avustuksella terveyden edistäjä, joka vahvistaa ikäihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia (liikunta, ravitsemus, uni, ihmissuhteet ja harrastukset) esimerkiksi ohjaamalla pienryhmiä ja lisäämällä järjestöyhteistyötä.

Tuusniemi on mukana Työtä ja hyvinvointia nyt ja tulevaisuudessa Koillis-Savossa ESR+ -hankkeessa. Siihen on varattu määrärahaa 8.000 €. Hankkeessa haetaan ratkaisuja pitkäaikaistyöttömyyteen.

TE-palvelujen siirtoon varataan vuosille 2025 ja 2026 palvelujen ostoon n. 300.000 €/vuosi.

Sydän-Savon maaseutupalvelun Tuusniemen oma toimipiste palvelee asiakkaita ajanvarauksella. Maaseutupalvelujen maksuosuus arvioidaan olevan 35 000 €.

Sopimuksen mukaiset toiminnan painopistealueet maaseututoimen yhteistoiminta-alueella ovat:

- Maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa säädetyn lain mukaiset viranomaistehtävät
- Maatilojen ja maaseudun pienyritysten neuvonta ja aktivoiminen kehittämistoimissaan
- Maaseudun toimintaympäristön kehittäminen, muutokseen vastaaminen mm. yhteistyöllä

Ympäristöterveydenhuollon palvelut tuottaa Siilinjärven kunta. Ympäristöterveydenhuollon palvelut siirtyivät vuoden 2023 talousarviossa sosiaalitoimesta keskushallintoon. Niiden maksuosuus arvioidaan olevan 79 000 €.

Kunnanhallituksen avustuksiin on varattu määrärahat veteraanijärjestöjen avustuksiin, 3.000 €.

Satamapalvelujen tuottamiseen on varattu 3.000 € (ostopalveluna).

Keskustoimiston toimintaan on varattu 139.899 €. Työterveyshuollon kuluihin on varattu yhteensä 44.000 €, palvelujen osto Järvisuon Työterveys Oy:ltä. Kelan korvaukseksi työterveyshuollon kustannuksiin on arvioitu noin 24.000 € ja netto 20.000 € on jaettu hallintokunnille työntekijöiden suhteessa.

Muuhun henkilöstöhallintoon on varattu yhteensä 20.070 €; määräraha on varattu mm. työsuojelupäällikön ja työsuojeluvaltuutettujen palkkaukseen sekä koulutukseen ja ammattijärjestöjen luottamushenkilöiden koulutukseen. TYKY-toimintaan varattu 11.200 € käytetään henkilöstön työkyvyn ylläpitoon. E-passin määräraha on 120 €/henkilö.

Talous-, henkilöstö- ja tietohallinnon palvelujen tuottamiseen on varattu yhteensä 436.437 € (sisältäen Monetra Pohjois-Savo Oy:n kustannukset). ICT-palvelujen tuotanto siirtyi 1.6.2023 alkaen Istekki Oy:ltä Kuntien Tiera Oy:lle. Talousarviossa on varauduttu siirrosta aiheutuviin kustannuksiin. Keskitetysti hoidettujen palvelujen kustannukset jaetaan sisäisesti eri toimialoille. Kunnallisverotukseen on varattu 26.000 €.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	694 756	495 040	462 136	460 972	461 072
Toimintakulut	-1 078 191	-1 125 053	-1 220 242	-1 519 895	-1 519 657
Toimintakate (netto)	-383 436	-630 013	-758 106	-1 058 923	-1 058 585
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-73 203	-44 782	-25 683	-25 821	-20 909
Tehtävän kokonaiskustannukset	-456 640	-674 795	-783 789	-1 084 744	-1 079 494
=valtuustoon nähtävät sitovat erät					

Elinkeino- ja kehittämispalvelut

Tilivelvolliset: kunnanjohtaja ja kunnanhallituksen jäsenet

Elinkeino- ja kehittämispalveluihin kuuluvat elinkeinojen kehittäminen, seudullinen yhteistyö ja kuntamarkkinointi.

Kunnanvaltuuston tekemien linjauksien mukaisesti elinkeino- ja kehittämispalveluista on vastannut kevästä 2014 alkaen Tuusniemen Teollisuus Oy. Toimintaa ohjaavat Tuusniemen elinkeino-ohjelma ja kuntastrategia. Elinkeino-ohjelma on päivitetty syksyllä 2023. Päivitetty elinkeino-ohjelma on käsitelty kunnanhallituksessa 26.9.2022. Kuntastrategia on hyväksytty valtuustossa 2.5.2022.

Kunnanjohtaja vastaa edelleen laajemmista kunnanhallituksen ja -valtuuston käsittelyä vaativista elinkeinotoimenpiteistä sekä kunnan sisäisestä markkinoinnista/tiedottamisesta ja sidosryhmäsuhteiden ylläpitämisestä. Seudullista kehittämistoimintaa toteutetaan yhteistyössä mm. Pohjois-Savon liiton, Pohjois-Savon ELY-keskuksen, Kehittämisyhdistys Kalakukko ry:n, Itä-Suomen yliopiston, Savonia ammattikorkeakoulun ja eri oppilaitosten sekä elinkeinoelämää kehittävien hankkeiden kanssa.

Kunnan keskeinen rooli elinkeino- ja kehittämispalveluissa on elinkeinoelämän kehittymisen ja paikkakunnalle sijoittumisen mahdollistaminen. Tämä tarkoittaa aktiivista ja ajantasaista kaavoittamispolitiikkaa, sekä riittävän tontti- ja raakamaareservin ylläpitoa. Myös kunnan infrastruktuurin ajan tasalla pitäminen ja kehittäminen ovat keskeisiä toimenpiteitä.

Kunta on mukana Kuopion seudun maankäytön, liikenteen ja asumisen (MAL) sopimuksessa. Sopimuksen osapuolina ovat Kuopion seudun kunnat ja Suomen valtio. Kunnan toiminnassa otetaan huomioon myös elinkeino- ja kehittämispalveluissa MAL-sopimuksen linjaukset ja sopimuksen tarjoamat mahdollisuudet esimerkiksi elinkeinopoliittisissa investoinneissa.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kuntastrategian toteuttaminen	Yritystonttivarannon määrä	Myytäviä ja vuokrattavia yritystontteja on vähintään viideksi vuodeksi. Mittarina viiden vuoden aikana toteutuneet tontti-kaupat ja tonttien vuokraamiset
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Kunnanhallituksen hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Teollisuusalueen infrastruktuurin rakentamisen loppuun saattaminen	Teollisuusalueen vesi- ja jätevesiverkostoinvestointi sekä Soratien rakentaminen kaavan mukaiselle paikalle	Teollisuusalueen infrastruktuuri on toteutettu
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		

Tuusniemen Teollisuus Oy:n toimintaan on varattu 165 000 euroa.

Seudullisiin kehittämispalveluihin varattuja määrärahoja vuodelle 2024 ovat mm. Pohjois-Savon liiton 21 000 euroa ja Kalakukko ry Leader –osuus ennusteen mukaan 9 000 euroa. Kuopion seutuyhteistyön resurssointiin on varattu 12 000 euroa. Lisäksi varattiin n. 10 000 euroa muihin nimeämättömiin hankkeisiin. Kuntamarkkinointiin varattiin 5 000 euroa käytettäväksi kunnan sidosryhmätyöskentelyyn ja yhteistyösopimuksiin.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	382	600	600	600	600
Toimintakulut	-191 458	-211 600	-222 600	-222 700	-222 800
Toimintakate (netto)		-211 000	-222 000	-222 100	-222 200
Laskennalliset kustannukset	-191 075				
Poistot	-4 591	-3 673	-2 938	-2 350	-1 880
Tehtävän kokonaiskustannukset	-195 666	-214 673	-224 938	-224 450	-224 080
=valtuustoon nähden sitovat erät					

Ateriapalvelut

Tilivelvolliset: hallintojohtaja ja kunnanhallituksen jäsenet

Pohjois-Savon hyvinvointialueen ruokahuolto tuotetaan Servica Oy:n toimesta 1.1.2023 alkaen. Samalla Tuusniemen kunnan keskuskeittiön sosiaali- ja terveystaloukselle tuottamat ateriapalvelut siirtyivät Servica Oy:n tuotettaviksi. Kuten vuoden 2023, niin myös vuoden 2024 talousarviossa ateriapalvelujen toimintatuotot ja -kulut ovat yli 50 % vähemmän kuin vuonna 2022. Tuusniemen kunnanhallitus on linjannut 16.5.2022 § 89, että kunta jatkaa ateriapalveluja kunnan omana tuotantona kunnan järjestämisvastuulla kulloinkin oleviin palveluihin myös 1.1.2023 jälkeen.

Tuusniemen kunnan ateriapalvelut tuottaa keskitetysti taloudellisesti laadukkaat ja terveelliset varhaiskasvatuksen, yhtenäiskoulun ja lukion ateriapalvelut. Koulukeskuksessa sijaitsee jakeluosasto, jossa keskuskeittiön henkilökunta toimii ateriapalvelujen tuottajana. Ateriapalveluja sitoo kunnanvaltuuston hyväksymä nettomäärärahataso.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Asiakaskunnan erilaisuuden huomioiminen	Asiakaspalaute	Asiakastyytyväisyys
Kotimaisen ruokakulttuurin edistäminen ja lähiruokan käytön lisääminen	Itsearviointi ja elintarvikeostot lähialueiden tuottajilta	Elintarvikeostoista lähiruokaa 15%, luomua 10% Kotimaisuusaste 80%
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Ruokahuollon kustannustehokkuus	Euroa / ateriasuorite	Toiminnan tulot kattavat käyttömenot ja kustannustaso ei yli keskimääräisen valtakunnan tason
Laatu / turvallisuus	Omavalvonta / asiakaspalaute Oivaraaportti	Omavalvontasuunnitelman toteutuminen
Henkilöstön ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen Työhyvinvoinnin ylläpitäminen	Kehityskeskustelut Työpaikkakokoukset Täydennyskoulutukset Oppisopimuskoulutukset	Työnkierron kautta moniosaamisen lisääminen Koulutuksiin osallistumismahdollisuus kaikilla

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Valtakunnalliset ruokailusuositukset ovat pohjana suunniteltaessa varhaisopetuksen ja koululaisten ruokailua. Suosituksilla halutaan edistää ja tukea ravitsemuksen sekä terveyden myönteistä kehitystä. Ruokahuoltoa ohjaamassa ovat myös eri lait mm. elintarvike-, hankinta- ja omavalvontalait.

Ateriapalvelujen tuottamiseen liittyviä haasteita ja epävarmuustekijöitä ovat mm. elintarvikealaan liittyvät työtaistelutilanteet, elintarvikkeiden saatavuus ja laatutekijät sekä toiminnallisten resurssien ennakoiti tulevien muutosten varalta, mm. koronapandemia, mahdolliset sähkökatkot.

Ateriapalvelujen tavoitteena on terveyttä ja hyvinvointia edistävien ateriapalvelujen tuottaminen kustannustehokkaasti asiakaskunnan yksilölliset tarpeet huomioiden. Kotimaisen ruokakulttuurin edistäminen sekä luomu- ja lähiruokan käytön lisääminen ovat myös lähivuosisen tavoitteena.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	686 765	364 970	396 290	395 990	395 990
Toimintakulut	-684 743	-356 386	-363 865	-363 865	-363 865
Toimintakate (netto)	2 022	8 584	32 425	32 125	32 125
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-6 551	-6 153	-6 153	-6 153	-6 153
Tehtävän kokonaiskustannukset	-4 529	2 431	26 272	25 972	25 972
=valtuustoon nähden sitovat erät					

Muu yleis- ja keskushallinto

Tilivelvolliset: hallintojohtaja ja kunnanhallituksen jäsenet

Muuhun yleis- ja keskushallintoon kuuluvat nuorten työllistäminen, palkkatyöllistäminen, joukkoliikenne ja hankintatoimi.

Nuorten työllistämistoimilla perehdytetään nuoria työelämään. Palkkatyöllistäminen siirtyi 2023 vuoden alusta sosiaalipuolelta keskushallintoon. Joukkoliikenteen tavoitteena on edistää asuinkunta-ajattelun toteutumista ja järjestää kaikille kunnan haja-asutusalueella asuville kuntalaisille mahdollisimman tasapuoliset kuljetuspalvelut. Kymppikyydin asiakasmaksu on 6 euroa/sivu. Tuusniemi – Kuopio –linja-autoliikenteessä jatketaan palvelusetelin kuntakokeilua. Hankintatoimen tavoitteena on toteuttaa kunnan hankinnat keskitetysti, kustannustehokkaasti ja taloudellisesti. Kunnan uudistettu hankintaohje tuli voimaan 1.4.2023 (khall 13.3.2023 § 41). Kunta on mukana Sansia Oy:ssä.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Hankintaohjeiden päivittäminen	Kunnan hankintaohjeen päivittäminen	Kunnan hankintaohje päivitetty
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Nuorten työllistäminen kesällä	Työllistetyt nuoret lkm	90 % kesätyöharjoitteluun hakeneista 15-21 vuotiaista nuorista
Palkkatuella edistetään asiakkaiden positiivisten työllistymisen jatkopolkujen syntymistä	Palkkatukipalkkojen kustannukset	< 100 000 €/v
	Kunnan eri hallintokuntien työllistämien henkilöiden määrä	7–8 hlö/v

=valuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Talous

Tuloarviot ja määrärahat €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	19 762	59 000	57 500	58 200	58 900
Toimintakulut	-60 445	-369 664	-397 973	-400 642	-406 894
Toimintakate (netto)	-40 683	-310 664	-340 473	-342 442	-347 994
Laskennalliset kustannukset					
Poistot					
Tehtävän kokonaiskustannukset	-40 683	-310 664	-340 473	-342 442	-347 994
valuustoon nähden sitovat erät					

KESKUSVAALILAUTAKUNTA, TARKASTUSLAUTAKUNTA, KUNNANVALTUUSTO JA KESKUSHALLINTO YHTEENSÄ

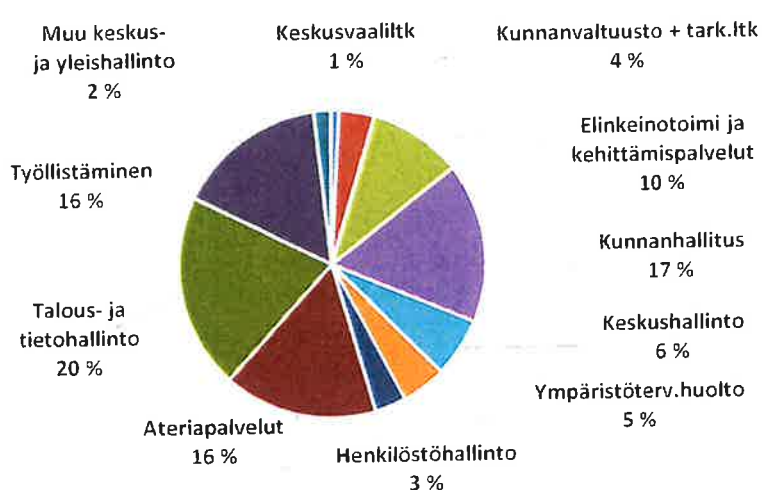
Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	1 407 345	924 410	926 326	920 762	916 562
Toimintakulut	-2 040 236	-2 094 973	-2 248 081	-2 556 420	-2 537 988
Toimintakate (netto)	-632 890	-1 170 563	-1 321 755	-1 635 658	-1 621 426
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-84 345	-54 608	-34 774	-34 324	-28 942
Tehtävän kokonaiskustannukset	-717 236	-1 115 955	-1 356 529	-1 669 982	-1 650 368
=valuustoon nähden sitovat erät					

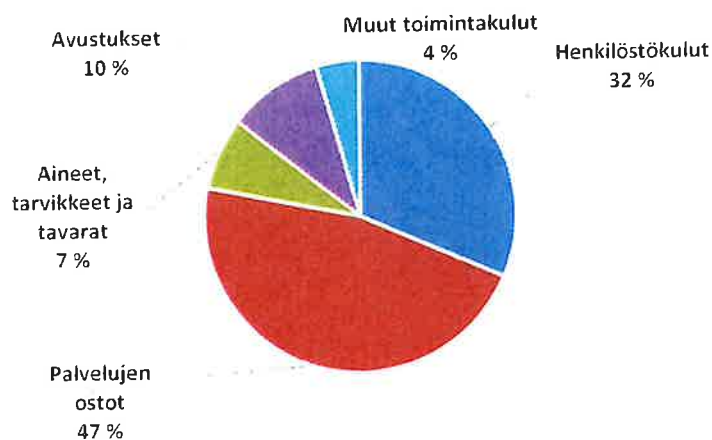
KESKUSHALLINNON KULUJEN JA TUOTTOJEN JAKAANTUMINEN 2024

Toimintakulujen jakaantuminen tehtävittäin

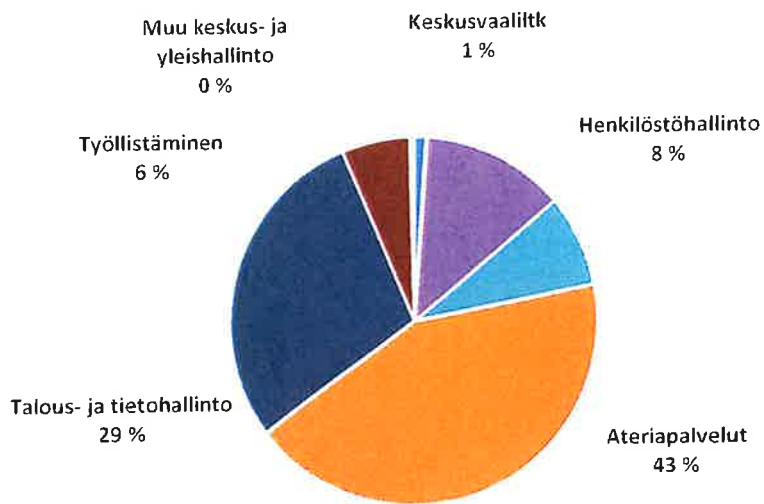
Keskusvaaliltk	19 429
Kunnanvaltuusto + tark.ltk	82 263
Elinkeinotoimi ja kehittämisspalvelut	222 600
Kunnanhallitus	379 858
Keskushallinto	139 899
Ympäristöterv.huolto	104 486
Henkilöstöhallinto	75 270
Ateriapalvelut	363 865
Talous- ja tietohallinto	462 438
Työllistäminen	356 673
Muu keskus- ja yleishallinto	41 300
Kokonaissumma	2 248 081

Toimintakulujen jakaantuminen kululajeittain

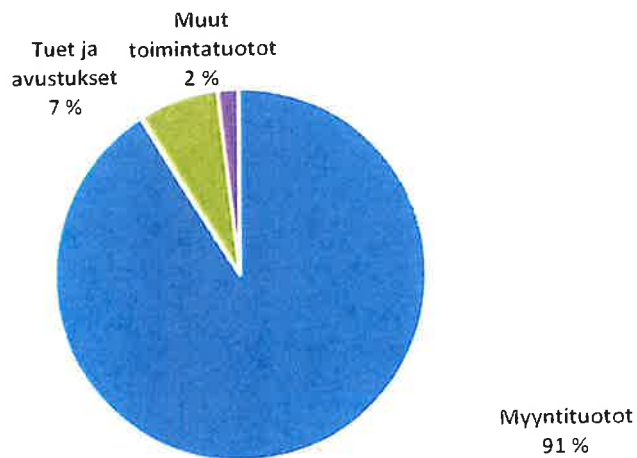
Henkilöstökulut	709 278
Palvelujen ostot	1 047 489
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	169 007
Avustukset	223 000
Muut toimintakulut	99 307
Kokonaissumma	2 248 081

Toimintatuottojen jakaantuminen tehtävittäin:

Keskusvaaliltk	9 800
Elinkeinotoimi ja kehittämispalvelut	600
Kunnanhallitus	200
Keskushallinto	118 186
Henkilöstöhallinto	75 000
Ateriapalvelut	396 290
Talous- ja tietohallinto	268 750
Työllistäminen	54 500
Muu keskus- ja yleishallinto	3 000
	<u>926 326</u>

Toimintatuottojen jakaantuminen tulolajeittain

Myyntituotot	844 606
Maksutuotot	1 200
Tuet ja avustukset	64 320
Muut toimintatuotot	16 200
	<u>926 326</u>

SIVISTYSLAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: rehtori ja sivistyslautakunnan jäsenet

Perusopetus

Tuusniemen yhtenäiskoulu tuottaa laadukasta esi- ja perusopetusta Turulan koulukeskuksessa. Lukuvuonna 2023-2024 koulussa opiskelee 251 oppilasta. Opetusryhmien määrä tulee pysymään samana syksyllä 2024.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Oppilaiden osallisuuden lisääminen	Oppilaskuntatoiminta	Jokaiselta luokalta on edustus oppilaskunnan hallituksessa
Oppilasmäärän säilyttäminen	Oppilasmäärä	250 oppilasta
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Oppilasmäärän säilyttäminen	Oppilasmäärä	250 oppilasta 20.9.2024
Jatko-opintoihin pääsy 9.luokan jälkeen	Jatko-opintoihin hakeutuminen	100% 1.9. tilanteessa

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

1. TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Kouluterveyskyselyn perusteella on syytä kiinnittää huomioita oppilaiden hyvinvointiin. Tavoitteena on parantaa seuraavan kyselyn tuloksia kaikilla osa-alueilla.

2. VESI

Lukuvuoden monialainen oppimiskokonaisuus on vesi. Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

3. ENERGIAN SÄÄSTÄMINEN

Tavoitteena on edistää oppilaiden tietoisuutta energian säästämisen tärkeydestä ja oppia konkreettisia keinoja siihen.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	1 149 966	618 377	819 000	829 000	839 000
Toimintakulut	-3 121 356	-3 299 441	-3 240 993	-3 273 893	-3 300 893
Toimintakate (netto)	-1 971 389	-2 681 064	-2 421 993	-25 444 893	-2 461 893
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-80 346	-80 514	-87 996	-90 043	-87 016
Tehtävän kokonaiskustannukset	-2 051 735	-2 761 578	-2 509 989	-2 534 936	-2 548 909

=valtuustoon nähden sitovat erät

Lukio

Pieni yleislukio toimii tiiviissä yhteistyössä yhtenäiskoulun kanssa ja tarjoaa nykyaikaista ja joustavaa yleisivistävää opetusta. Jo yli viisikymmentä vuotta toiminut lukio jatkaa ylpeänä toimintaansa. Lukio on menestynyt varsin hyvin erilaisissa lukiovertailuissa, etenkin silloin kun on huomioitu opiskelijoiden lähtötaso ja tulokset ylioppilaskirjoituksissa. Tämä kertoo pienen lukion opetuksen laadusta ja mahdollisuuksista huomioida erilaisia opiskelijoita.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024–2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Opiskelijamäärä	Opiskelijamäärä	47 kolmen vuoden ka
Yo-kirjoituksien tulokset	Menestyminen kokeissa	Kaikkien kokeiden (valmistuneet) keskiarvo valtakunnan keskiarvossa
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Opiskelijamäärä	Opiskelijamäärä	50
Yo-kirjoituksien tulokset	Menestyminen kokeissa	Em. keskiarvo
Jatko-opintoihin sijoittuminen	Opiskelupaikka yo-vuoden syksyllä	60 %:lla opiskelupaikka

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

1. LAATUSTRATEGIATYÖN ALOITTAMINEN

Itä-Suomen lukioverkoston laatuhanke starttasi keväällä 2023 Opetushallituksen hankeavustuksen mahdollistamana. Hanke jatkuu 31.7.2024 saakka ja siinä on mukana yhteensä 20 lukiota Itä-Suomen alueelta. Tuusniemen lukio osallistuu hankkeeseen

Lukiokoulutuksen laatustrategia 2030 määrittää lukiokoulutuksen laadunhallinnalle sekä sen johtamiselle valtakunnalliset ja yhdensuuntaiset periaatteet. Tavoitteena on vahvistaa lukiokoulutuksen korkeaa laatua ja tasalaatuisuutta sekä ohjata koulutuksen järjestäjiä jatkuvaan laadunhallintaan ja toiminnan kehittämiseen. Laatustrategia on tarkoitettu pitkäjänteisen laadun kehittämisen työvälineeksi koulutuksen järjestäjille ja niiden henkilöstölle sekä lukiokoulutuksen sidosryhmäyhteistyölle.

2. MONIPUOLISEN OPETUSTARJONNAN TURVAAMINEN

Tavoitteena on tarjota kontaktiopetusta myös pienille opetusryhmille.

3. LUKION OPISKELIJAMÄÄRÄN LISÄÄMINEN

Tuusniemen lukioon hakijoiden määrä on ollut laskussa. Tavoitteena on kääntää suuntaus tehostamalla lukion markkinointia. Keskeistä on lukion vahvuuksien esillä pitäminen positiivisessa valossa kohderyhmälle.

Talous

Tuloarvot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	55 343	50 000	40 000	40 500	41 000
Toimintakulut	-712 186	-773 159	-801 795	-809 295	-818 295
Toimintakate (netto)	-656 843	-723 159	-761 795	-768 795	-777 295
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-31 027	-32 152	-34 951	-39 361	-37 746
Tehtävän kokonaiskustannukset	-687 870	-755 311	-796 746	-808 156	-815 041

=valtuustoon nähden sitovat erät

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on sivistyslautakunnan alaista toimintaa ja sen järjestämisvastuulla on alle kouluikäisten kunnallinen sekä yksityinen hoito, koululaisten aamu- ja ilta-päivätoiminta sekä lasten kotihoidontuki. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodissa, jolla on toimipaikat kirkonkylällä ja Tuusjärvellä.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Tuetaan tuusniemeläisiä perheitä heidän kasvatustyössä laadukkailla kunnallisilla peruspalveluilla	Asiakaskysely joka vuosi	Yksi kerta vuodessa 70 % vastatessa
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Lapsen ja vanhempien mielipiteiden huomioiminen toiminnassa	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman päivitys vanhempien/lapsen kanssa vuosittain.	Toteutuu jokaiselle lapselle.
Lapsen kehityksen ja oppimisen tukeminen niin, että lapsen yksilölliset tarpeet tulee huomioiduksi	Erityislastentarhanopettajan käynnit varhaiskasvatuksessa	Vuonna 2023 vähintään 15 kertaa.
Toiminnan taloudellisuus	Yhden lapsen varhaiskasvatus-hinta kuukaudessa	1330 €/kk

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	67 783	51 000	77 000	77 800	78 500
Toimintakulut	-681 408	-699 484	-850 627	-858 827	-867 327
Toimintakate (netto)	-613 625	-648 484	-773 627	-781 027	-788 827
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-46 171	-46 170	-46 170	-46 170	-46 170
Tehtävän kokonaiskustannukset	-659 796	-694 654	-819 797	-827 197	-834 997

=valtuustoon nähden sitovat erät

Kansalaisopisto

Kuopion kansalaisopiston Tuusniemen osasto järjestää laadukasta, ajankohtaista ja kuntalaisten tarpeisiin vastaavaa yleissivistävää koulutusta. Tavoitteena on sovittu tuntimäärän toteutuminen monipuolisen kurssi-tarjonnan kautta. Opetuksen suunnittelu pohjautuu asiakkaiden toiveisiin. Toiveita kerätään mm. opistoyhteys-henkilöiden ja tuntiopettajien välityksellä. Myös suora palaute opistoon ja osastoon vastuusuunnittelijalle on toimiva keino.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
OPM:n vahvistama tuntimäärä + 10 %	Tuntimäärä	2700
Opiskelijamäärä	Brutto/netto	Yli 1000/yli 500
Opiskelijatytytyväisyys	Kysely	Tyytyväisiä 80%
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Opiskelijamäärä brutto/netto	Opiskelijamäärä	Yli 1000/yli 500
Tuntimäärä	Toteutuneet tunnit	2700

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Digitaalisen osaamisen edistäminen	Kurssien lukumäärä	10 kurssia
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Opistoyhdyshenkilöverkosto	Tavoittavuus kylittäin	Useita yhdyshenkilöitä

Kuopion kansalaisopiston Tuusniemen osasto järjestää noin 120 kurssia. Haasteita ovat väestön ikärakenne sekä osallistujien ikä- ja sukupuolijakauma.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	124 539	110 000	110 000	111 000	112 200
Valtionosuudet					
Toimintakulut	-208 290	-244 159	-245 188	-247 588	-249 688
Toimintakate (netto)	-83 751	-134 159	-135 188	-136 588	-137 488
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	0	-	-	-	-
Tehtävän kokonaiskustannukset	-83 751	-134 159	-135 188	-136 588	-137 488

=valtuustoon nähden sitovat erät

Kirjasto

Tuusniemen kirjasto on Kuopion kaupungin hallinnoima lähikirjasto. Kiinteistö, jossa kirjasto toimii, on Tuusniemen kunnan omistuksessa. Kirjastoautopalvelut tuotetaan Koillis-Savon kirjastoautolla, jolla järjestetään kirjastopalveluja Koillis-Savon haja-asutusalueiden asukkaille ja kouluille.

Kirjastolain (1998/904) mukaan kunnan tehtävänä on kirjasto- ja tietopalvelujen järjestäminen. Yleisen kirjaston tehtävänä on mm. tukea elinikäistä oppimista ja itsensä kehittämistä sekä tarjota palveluja ja materiaaleja elämyksiin, kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen ja verkkoasiointiin. Yhteiskunnan digitalisoitumisessa kirjastolla on mahdollisuus toimia siltana kansalaisten ja digitalisoitumisen välillä. Kirjasto tarjoaa perinteistä sekä painettua että digitaalista aineistoa verkkoyhteyksineen, yhteisiä tiloja sekä asiantuntemusta ja tietopalvelua. Kirjasto lisää tasa-arvoa ehkäisemällä tiedollista syrjäytymistä. Kirjaston palveluja kehitetään asiakaskunnan ja toimintaympäristön tarpeet ja toiveet huomioiden. Tuusniemen kirjaston sijainti tukee koulukeskuksen oppilaiden ja työvoiman kirjastopalveluiden saatavuutta.

Vuosittain seurattavien mittareiden tavoitetaso asetetaan vastaamaan koko Suomen lähes saman suuruisten (2600 - 3200 as.) maaseutumaisten kuntien kirjastojen keskimäärisiä tunnuslukuja edelliseltä toiminta- vuodelta. Tunnusluvut ovat haettavissa Suomen yleisten kirjastojen tilastoista <http://tilastot.kirjastot.fi/>.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024–2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kirjastoaineiston lainaus	Lainat/as	14
Kirjaston asiakaskäynnit	Käynnit/as	9
Ajantasainen ja uudistuva kirja-aineisto	Kirjahankinnat/1000as	500 kirjaa
Riittävät aukioloajat	Aukiolotunnit/viikko	32 tuntia
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Kirjastoaineiston lainaus	Lainat/as	14
Kirjaston asiakaskäynnit	Käynnit/as	9
Ajantasainen ja uudistuva kirja-aineisto	Kirjahankinnat/1000as	500
Riittävät aukioloajat	Aukiolotunnit/viikko	32 tuntia

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024–2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kirjastoauton palvelut	Lainat/as	verrokkikuntien keskiarvo
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Palvelutaso	Kirjastosopimus	Sopimuksen mukainen taso

Kirjaston tilat ja muut puitteet ovat asianmukaiset. Alueellinen yhteistyö on toimivaa. Keskeiset palvelutekijät ovat riittävä aukiolo ja hankintamääräraha.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	-	-	-	-	-
Toimintakulut	-198 135	-192 536	-194 878	-196 878	-198 878
Toimintakate (netto)	-198 135	-192 536	-194 878	-196 878	-198 878
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-11 601	-11 600	-11 600	-8 391	-5 182
Tehtävän kokonaiskustannukset	-209 736	-204 136	-206 478	-205 269	-204 060

=valtuustoon nähden sitovat erät

Vapaa-aikapalvelut

Vapaa-aikapalveluihin sisältyvät nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalvelut sekä muita vapaa-ajanpalveluita, hyvinvointityö ja ehkäisevä päihdetyö. Tavoitteena on tarjota kuntalaisten tarpeista lähtöisin olevia vapaa-ajan palveluita ja lisätä ihmisten viihtymistä paikkakunnalla. Tavoitteena on myös aktivoida kulttuuri- ja harrastustoimintaa. Kaikessa toiminnassa tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024–2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kuntalaisten palvelutarpeen kartoitus	Asukastyytyväisyys	Hyvä
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Tapahtumien tarjoaminen / kuntalaisten osallistuminen	Tapahtumat / osallistujat	80/3500
Nuorisotalon kävijämäärä/käyntikertatavoite	Kävijämäärä / käyntikerta / vko / koulujen toimintavuonna	75 käyntikertaa / vko / koulujen toimintavuoden ajan

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2023–2025	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Järjestöjen aktivoiminen	Yhteistyö kunnan kanssa	Väh. 30 järjestöä tapaamisissa / tapahtumissa vuosittain
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Syrjäytymisen ehkäisy	Kontaktit työelämän /koulutuksen ulkopuolella oleviin nuoriin	30 tavoitettua asiakasta (alle 29-vuotiasta nuorta)
Nuorten osallisuuden lisääntyminen	esitykset ja/tai aloitteet nuorilta	8

Nuorisovaltuustotoiminta pidetään aktiivisena ja sitä kehitetään edelleen tarpeita vastaavaksi. Nuorisovaltuuston roolia vahvistetaan kunnan päätöksenteossa. Lapsille ja nuorille suunnattujen tapahtumien määrä pidetään ennallaan. Etsivän nuorisotyön asemaa vakiinnutetaan kunnan toiminnoissa ja ennaltaehkäisevää työtä lisätään.

Terveystoimintaa vahvistetaan niin, että se on arkea jokaisella toimialalla. Kuntalaisten vastuuta omasta hyvinvoinnista pyritään lisäämään esimerkiksi kampanjoilla. Sähköinen hyvinvointikertomus laaditaan vuosikello suunnitelman mukaisesti.

Liikuntapaikkojen kunnossapidolla ymmärretään olevan yhteys kuntalaisten terveyden edistämiseen ja fyysisen toimintakyvyn vahvistamiseen. Liikuntapaikkojen hoidossa keskitytään suosituimpien paikkojen kunnossapitoon. Seinävuoren rotkolaakso on ulkoilu paikoista tärkein kohde.

Järjestöavustuksien määrää on lisätty viime vuosina. Järjestöjen toiminta kuntalaisille suunnattujen vapaa-aikapalvelujen toteuttamisessa on elintärkeää.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toimintatuotot	37 354	28 500	18 000	18 300	18 500
Toimintakulut	-259 779	-292 218	-311 493	-314 493	-318 493
Toimintakate (netto)	-222 426	-263 718	-293 493	-296 193	-299 993
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-44 459	-40 266	-39 197	-41 492	-37 199
Tehtävän kokonaiskustannukset	-266 885	-303 984	-332 690	-337 685	-337 192

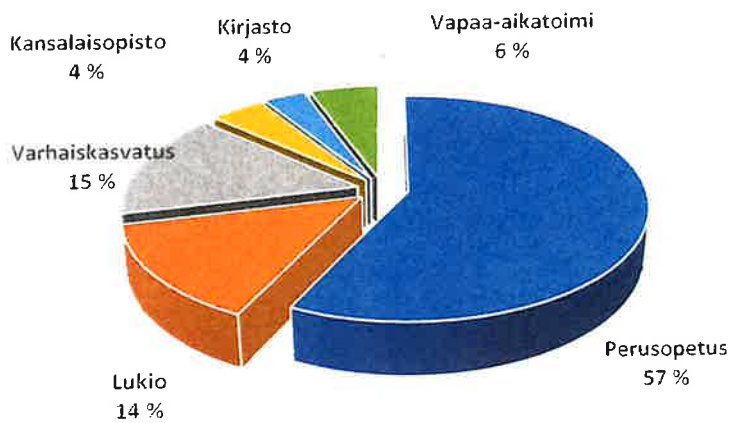
=valtuustoon nähden sitovat erät

SIVISTYSLAUTAKUNTA YHTEENSÄ

Talous

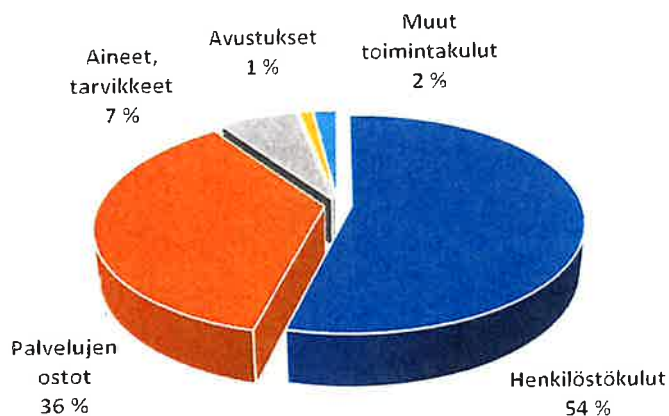
Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	1 434 985	857 877	1 064 000	1 076 600	1 089 200
Valtionosuudet (+)					
Toimintakulut	-5 181 155	-5 500 997	-5 644 974	-5 700 974	-5 753 574
Toimintakate (netto)	-3 746 170	-4 643 120	-4 580 974	-4 624 374	-4 664 374
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-213 604	-210 702	-219 914	-225 457	-213 313
Tehtävän kokonaiskustannukset	-3 959 774	-4 853 822	-4 800 888	-4 849 831	-4 877 687
=valtuustoon nähden sitovat erät					

Sivistyslautakunnan toimintakulujen jakaantuminen tehtävittäin v. 2024

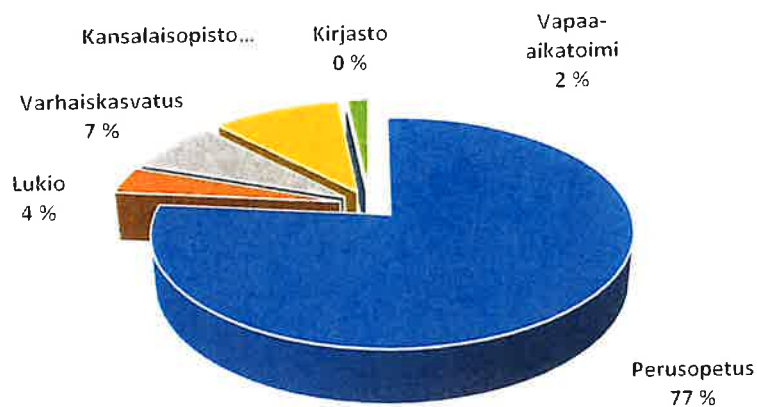
Perusopetus	3 240 993
Lukio	801 795
Varhaiskasvatus	850 627
Kansalaisopisto	245 188
Kirjasto	194 878
Vapaa-aika	311 493
Yhteensä	5 644 974

Toimintakulujen jakaantuminen menolajeittain v. 2024

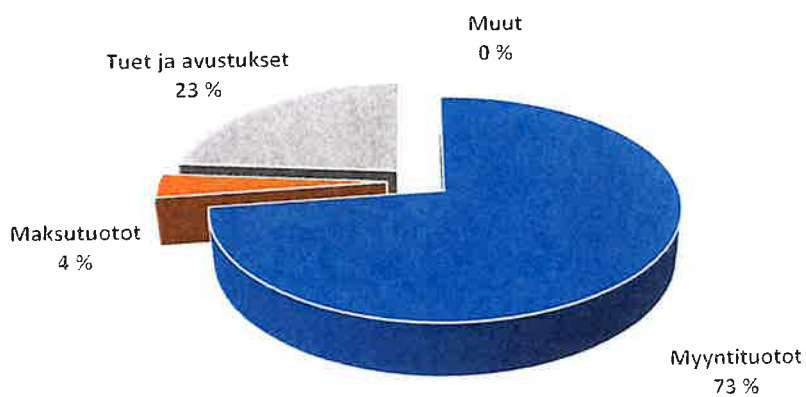
Henkilöstökulut	3 051 780
Palvelujen ostot	2 055 220
Aineet, tarvikkeet	366 142
Avustukset	62 000
Muut toimintakulut	109 832
Yhteensä	5 644 974

Sivistyslautakunnan toimintuottojen jakaantuminen tehtävittäin v. 2024

Perusopetus	819 000
Lukio	40 000
Varhaiskasvatus	77 000
Kansalaisopisto	110 000
Kirjasto	0
Vapaa-aika	18 000
Yhteensä	1 064 000

Toimintatuottojen jakaantuminen tulolajeittain v. 2024

Myyntituotot	779 000
Maksutuotot	37 000
Tuet ja avustukset	246 500
Muut	1 500
Yhteensä	1 064 000

TEKNINEN LAUTAKUNTA

Tilivelvolliset: tekninen johtaja ja teknisen lautakunnan jäsenet

Yhdyskuntatekniset palvelut

Tulosalueeseen kuuluvat maankäyttö- ja kaavoitus, liikenneväylät ja yleiset alueet, jätehuolto, kuljetus- ja työvälineet sekä väestönsuojelu. Palo- ja pelastustoimi siirtyy 1.1.2023 Pohjois-Savon Hyvinvointialueen alaisuuteen. Jätehuollon yhteistyö toimii maakunnan rajat ylittävällä tavalla. Jätekuukko Oy järjestää jätteiden keräämisen. Yhteistyöelimenä eri kuntien välillä toimii jätehuollon neuvottelukunta. Kuntien yhteinen jätelautakunta on aloittanut toimintansa 1.1.2011 – isäntäkuntana toimii Kuopion kaupunki.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Siisti ja hoidettu ympäristö	Kuntalaispalautteet	Tyytyväinen kuntalainen
Maankäyttö- ja kaavoitus Mökkitonttien kaavamuutokset (Pahkasalo)	Kaavoituksen eteneminen	Kaavoitus ajanhermolla, myytävien mökkitonttien lisääminen
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Investointisuunnitelman mukaiset saneerauskohteet mm. alkolointilaitoksen saneerauksen loppuun saattaminen, kirjaston katto sekä muu infrarakentaminen	Toteutuneet hankkeet	100 % hankkeiden toteutus
Teiden ja muiden yleisten alueiden kunnossapidon tason pitäminen lähes nykytasolla	Kuntalaispalautteet	Mahdollisimman hyvä kunnossapito resurssien puitteissa
Yleiskaavoitustyön jatkaminen sekä asema-kaavan muutokset	Työn eteneminen	Tuusjärven kyläyleiskaava, kirkonkylän yleiskaavan muutokset sekä asemakaavamuutokset valmiit v. 2024

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Teiden ja yleisten alueiden kunnossapito lähes nykytasolla	Kustannukset/yksikkö, esim. €/km	Mahdollisimman hyvä taso resurssien puitteissa
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Toteuttaa kunnan saneerauskohteet sekä infrarakentaminen vuoden 2024 investointisuunnitelman mukaisesti	Hankkeiden toteutuminen suhteessa suunnitelmiin	Kunnan infrastruktuurin ja maankäytön kehittäminen strategian mukaisesti
Jalkakäytävien liukkaudentorjunta Mahdollisimman hyvä teiden ja katujen talvikunnossapito	Liukastumisonnettomuuksien seuranta vuosittain Kuntalaispalautteet	Liukastumisonnettomuuksia 0 kpl/vuosi

Tehtävänä on kaavojen ja maankäyttösuunnitelmien laatiminen/päivittäminen niin, että asukkailla turvataan hyvä elinympäristö tarjoamalla laadukkaita ja kohtuuhintaisia rakennuspaikkoja niin taajamassa kuin haja-alueellakin. Keskeisenä tehtävänä on huolehtia katujen ja yleisten alueiden pitämisestä toimivina, turvallisina ja ympäristöltään viihtyisinä sekä varmistaa yhdyskuntarakenteen kehittyminen asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Teiden ja katujen talvikunnossapito hoidetaan ulkoistettuna kilpailutuksen tuloksen perusteella. Pieni osa talvikunnossapidosta

hoidetaan omalla kalustolla (kuorma-auto + traktori). Vuoden 2024 syksyllä päätetään teiden ja katujen talvikunnossapidon kilpailutuksesta tai mahdollisen optiovuoden käytöstä.

Jalkakäytävien ja kevyen liikenteen väylien liukkauden torjunnasta huolehditaan riittävällä tasolla. Esteetön liikuminen mahdollistetaan jalkakäytävillä ja kevyen liikenteen väylillä mm. pyörätuolilla.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta toteutetaan kunnanvaltuuston linjaamien periaatteiden ja kunnanhallituksen hyväksymän toimeenpano-ohjeen mukaisesti. Toimintaan liittyviä riskejä kartoitetaan ja työsuojelutoimenpitein pyritään ehkäisemään riskien toteutumista. Myös kalustohankintojen kautta pyritään lisäämään työturvallisuutta ja vähentämään riskejä.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	37 592	11 000	10 800	10 940	11 080
Toimintakulut	-627 374	-338 159	-303 310	-303 775	-304 301
Toimintakate (netto)	-589 781	-327 159	-292 510	-292 835	-293 221
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-260 083	-247 065	-215 740	-194 230	-166 004
Tehtävän kokonaiskustannukset	-849 864	-574 224	-508 250	-487 065	-459 225

=valtuustoon nähtävien sitovat erät

Kiinteistötoimi

Tulosalueeseen kuuluvat asunto-osakeyhtiöt, muut osakeyhtiöt, asunnot ja huoneistot, rakennukset ja rakenteet, kiinteistönhuoltopalvelut ja maa- ja metsätilat sekä Pohjois-Savon Hyvinvointialueelle vuokrattavat kiinteistöt. Tulosalueeseen sisältyy myös muu tekninen toimi eli teknisen toimen jaettavat erät.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen	Energiakatselmukset/energian kulutuksen seuranta	Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen
Tuottamattomien ja tarpeettomien kiinteistöjen myynti	Myynnin toteutuminen	Saada myytyä tuottamattomat kiinteistöt
Puun myynnin toteuttaminen metsähoitosuunnitelman mukaisesti	Myynnin toteutuminen	Puun myynti toteutetaan suunnitelman mukaisesti
Kunnan omistamien maa- ja metsäalueiden myynti	Myynnin toteutuminen	Myyntiä toteutetaan strategian mukaisesti
Mökkitoimittammyynnin kasvattaminen	Myynnin toteutuminen	Myyntiä lisätään nykyisestä
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen	Energiakatselmukset/energian kulutuksen seuranta	Kiinteistöjen energiankulutuksen pienentäminen
Tuottamattomien ja tarpeettomien kiinteistöjen myynti	Myynnin toteutuminen	Saada myytyä tuottamattomat kiinteistöt
Puun myynnin toteuttaminen metsähoitosuunnitelman mukaisesti	Myynnin toteutuminen	Puun myynti toteutetaan suunnitelman mukaisesti
Kunnan omistamien maa- ja metsäalueiden myynti	Myynnin toteutuminen	Myyntiä toteutetaan strategian mukaisesti

=valtuustoon nähtävien sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet**Suunnittelukauden tavoite 2024-2026**

Myyntiin laitettujen kiinteistöjen ja huoneistojen myynti

Kiinteistömassan hallintastrategian ja kiinteistö kohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien laatiminen

Vuosittain seurattava mittari

Myynnin toteutuminen

Kiinteistömassan hallintastrategian ja kiinteistö kohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien valmistuminen

Tavoitetaso

Saada myytyä kaikki myynnissä olevat kiinteistöt ja huoneistot
Kiinteistömassan hallintastrategia ja kiinteistö kohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmat valmiit vuonna 2025

Kunta huolehtii omistamiensa kiinteistöjen ja huoneistojen kunnossapidosta, ylläpidosta, rakentamisesta ja rakentamisesta. Kustannukset siirretään todellisten kustannusten mukaan käyttäjille (käyttäjä maksaa kulut). Kunnan omistamassa kiinteistökannassa on saneeraustarvetta johtuen osin ikääntymisestä. Kiinteistöihin tehdään korjauksia vuonna 2024 tehtyjen korjausterveyselvitysten pohjalta taloudellisten resurssien puitteissa.

Pohjois-Savon Isännöinti Oy hoitaa kunnan omistuksessa olevan Kiinteistö Oy Tuusniemen Turulan isännöinti- ja kirjanpito palvelut. Kiinteistö Oy Tuusniemen Turula kuuluu kuntakonserniin. Kiinteistöosakeyhtiö kuuluu keskuks-hallinnon alaisuuteen. Vuoden 2023 alusta alkaen kunnan teknisen toimen alaisuuteen on siirtynyt Pohjois-Savon Hyvinvointialueelle vuokrattavat sosiaali- ja terveystalouden tuotantoon käytettävät tilat ja kiinteistöt.

Toiminnan painopisteenä on saada kunnan omistamat kiinteistöt kuntoon. Korjaus- ja investointitarpeiden selvitystä on tehty vuonna 2023. Vuonna 2024 tavoitteena on luoda kiinteistömassan hallintastrategia ja pitkän tähtäimen suunnitelmat. Strategian tulisi sisältää hallitut suunnitelmat tuottamattomien kiinteistöjen alas ajamisesta. Kiinteistömassan hallintastrategian luominen on ensiarvoisen tärkeää niukkenevien resurssien keskellä sekä tulevaisuuden muutosten ja haasteiden hallitsemiseksi.

Kiinteistöjen peruskorjauksissa / kunnossapidossa huomioidaan esteetön liikkuminen (inva-luiskat, ovileveydet, kynnykset ym.). Kunnan kiinteistöjen sisäilmaongelmat ratkaistaan sisäilmaselvityksin/tarvittavin korjauksin.

Metsätilojen hoitoa ja hakkuuta koskevat palvelut ostetaan Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Savolta – metsiä hoidea-taan ja hakataan metsätaloussuunnitelman mukaisesti. Tuusniemen kunnan metsäomaisuutta on tuloutettu etu-painotteisesti ja hakkuutyö on saavuttanut sen tilan, että tuloutus on pienentynyt ja kuluja muodostuu ennallista-mistöistä johtuen.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta toteutetaan kunnanvaltuuston linjaamien periaatteiden ja kunnanhallituksen hyväksymän toimeenpano-ohjeen mukaisesti. Toimintaan liittyviä riskejä kartoitetaan ja työsuojelutoimenpitein py-ritään ehkäisemään riskien toteutumista. Myös kalustohankintojen kautta pyritään lisäämään työturvallisuutta ja vähentämään riskejä.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	861 664	1 660 847	1 672 751	1 673 971	1 675 191
Toimintakulut	-953 027	-1 102 536	-1 319 283	-1 321 033	-1 322 638
Toimintakate (netto)	-91 364	558 311	353 468	352 938	352 553
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-48 631	-292 569	-290 644	-290 644	-287 792
Tehtävän kokonaiskustannukset	-139 995	265 742	62 824	63 836	64 761

=valtuustoon nähden sitovat erät

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonta luo neuvonnan, lupakäsittelyn ja valvonnan keinoin edellytykset hyvälle rakentamiselle ja tätä kautta toimivalle, turvalliselle ja viihtyisälle elinympäristölle. Lupakäsittely toteutetaan asiantuntevasti, jouhevasti ja kuntalaisia palvelevalla otteella unohtamatta ulkopaikkakuntalaisia maanomistajia.

Vuoden 2024 aikana valmistaudutaan 1.1.2025 voimaan tulevaan uuteen rakentamislakiin. Rakennusjärjestys päi-vitetään vastaamaan uutta lainsäädäntöä. Rakennusvalvonnan ohjelmistot päivitetään tarvittavilta osin tulevaa muutosta varten.

Kuntalaisille tiedotetaan uuden rakentamislain mukanaan tuomista muutoksista lupakäytäntöihin ja vuoden 2024 lopulla järjestetään kuntalaisinfo tulevista muutoksista.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Rakennusvalvonnan tulojen osuuden kasvattaminen niin, että ne vastaavat paremmin menoja	Rakennusvalvonnan tulot suhteessa menoihin	Rakennusvalvonnan menot pyritään suhteuttamaan saataviin lupatuloihin
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Vähentää keskeneräisten rakennushankkeiden määrää	Keskeneräisten rakennusten määrä pysyy maankäyttö- ja rakennuslain säädösten asettamissa rajoissa.	Pyritään vanhentuneiden lupien määrän vähentämiseen

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Rakennusvalvonnan tulopohjan vahvistaminen seuraamalla taksojen kustannuskehitystä ja rakennuslupien määrää	Lupien määrä/lupatulot	Lupatulot vastaavat 50 %:sti rakennusvalvonnan menoja
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Lupakäsittelyaikojen lyhentäminen	Lupakäsittelyaikojen seuraaminen	Lupakäsittely aika keskimäärin 1 kk
Digitaalisen lupakäsittelyn lisääminen	Digitaaliset - paperilupakäsittely määrien seuraaminen	90 % lupakäsittelyistä digitaalisen palvelun kautta

Kuntaliiton suositusten mukaan rakennusvalvonnan tulojen tulisi vastata menoja 100 %:sti. Nykyisillä lupamäärillä sekä vuonna 2019 alkaneiden kiinteistöinventointien kulujen kohdistuessa rakennusvalvontaan on mahdollista päästä kuntaliiton mukaiseen suositukseen. Vuonna 2024 jatketaan edelleen kiinteistöveroselvityksen tekoa.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	35 049	30 650	30 850	31 850	32 850
Toimintakulut	-92 306	-104 064	-88 233	-88 683	-89 137
Toimintakate (netto)	-57 257	-73 414	-57 383	-56 833	-56 287
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-	-	-	-	-
Tehtävän kokonaiskustannukset	-57 257	-73 414	-57 383	-56 833	-56 287

=valtuustoon nähden sitovat erät

Ympäristöpalvelut

Seurataan ympäristön tilaa ja kehitystä yleisesti ja lupamenettelyn avulla. Puututaan havaittuihin epäkohtiin ja kuntalaisten ilmoituksiin. Toiminnassa huomioidaan ympäristöarvot, kestäväkehitys ja pyrimme lisäämään kiertoaloutta.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Vastataan lisääntyvän ympäristötietoisuuden mukanaan tuomiin haasteisiin kouluttautumalla ja lisäämällä neuvontaa.	Koulutuksen ja neuvonnan määrä	Olla ajanhermolla muuttuvassa lainsäädännössä Toiminnoissa otetaan huomioon ilmastomuutoksen torjunta
Tuottaa laadukkaita palveluja.	Kuntalaispalaute	Tyytyväiset kuntalaiset

Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Edistetään uusiutuvan energian käyt- töönottoa	Hankkeiden määrä	Vuosittain muutama luvitettu kohde
=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit		

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Edistetään uusiutuvan energian käyt- töönottoa	Hankkeiden määrä	Vuosittain muutama luvitettu kohde
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Lupahakemusten käsittely mahdollisim- man nopeasti	Lupapäätösten käsittelyaika	Lupapäätös kohtuullisessa ajassa

Lupapäätökset käsitellään mahdollisimman nopeasti. Tarvittavat lausunnot pyydetään heti lupahakemuksen saa-
vuttua koska lausuntojen antaminen muissa viranomasitahoissa kestää yleensä kuukauden. Kuulutusaika on 30
vrk. Tulot riippuvat ympäristö- ja maa-aineslupien määrästä. Lupien määrää on vaikea ennustaa vuosittain.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	4 973	5 000	5 000	6 000	6 500
Toimintakulut	-41 014	-55 655	-43 600	-44 100	-44 400
Toimintakate (netto)	-36 042	-50 655	-38 600	-38 100	-37 900
Laskennalliset kustannukset	-	-	-	-	-
Poistot	-	-	-	-	-
Tehtävän kokonaiskustannukset	-36 042	-50 655	-38 600	-38 100	-37 900
=valtuustoon nähden sitovat erät					

Yksityistiet

Yksityistieavustuksilla helpotetaan yksityisten talouksien ja tiekuntien kustannuspaineita, joita syrjäseudulla asu-
minen aiheuttaa. Avustamalla yksityisteitä ehkäistään omalta osaltaan maaseudun autioitumista.

Tiekuntien perustamiset ja tieyksiköinnit hoitaa maanmittauslaitos.

Kunta osallistuu omistamiensa maiden osalta tieyksikkömaksuihin.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Tieavustusmäärärahoja pyritään jaka- maan talousarvion puitteissa	Jaettu avustuksen määrä	Jaetaan koko avustussumma 15.000 euroa
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Tieavustusmäärärahat pyritään sopeut- tamaan taloudellisen tilanteen mukaan, jakoperusteet määritellään vuosittain (edellytyksenä tiekunta, avustettava vä- himmäispituus 500 – 1000 m) Alle 50 e avustuksia ei makseta	Jaettu avustussumma	Jaetaan kokonaan talousarvioon varattu avustussumma
=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit		

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Kannustaa tiekuntia hyvään tienpitoon	Yksityisteiden kunto	Yksityistiet pysyvät mahdollisimman hyvässä kunnossa
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Valtuuston myöntämien tieavustusmäärärahojen jakaminen	Jaettu avustussumma	Jaetaan kokonaan talousarvioon varattu avustussumma

Tieavustuksilla helpotetaan taajaman ulkopuolella asuvien tienhoitokustannuksia ja näin luodaan tasapuolisuutta verrattuna taajaman kiinteistöihin. Avustusmäärärahoja on vähennetty aiemmista vuosista kunnan niukkeneviin talousresursseihin perustuen. Samalla on muutettu jakoperusteita – avustusta jaetaan vain tiekunnille.

Vuoden 2023 tieavustuksiin on varattu 15 000 euroa. Talousarviovuodelle on varattu 4 000 euroa kunnan osuuksiin tieyksikkömaksuihin omistamiensa maiden osalta.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	0	0	0	0	0
Toimintakulut	-22 135	-21 586	-23 574	-23 574	-23 574
Toimintakate (netto)	-22 135	-21 586	-23 574	-23 574	-23 574
Laskennalliset kustannukset	-	-	-	-	-
Poistot	-	-	-	-	-
Tehtävän kokonaiskustannukset	-22 135	-21 586	-23 574	-23 574	-23 574
=valtuustoon nähden sitovat erät					

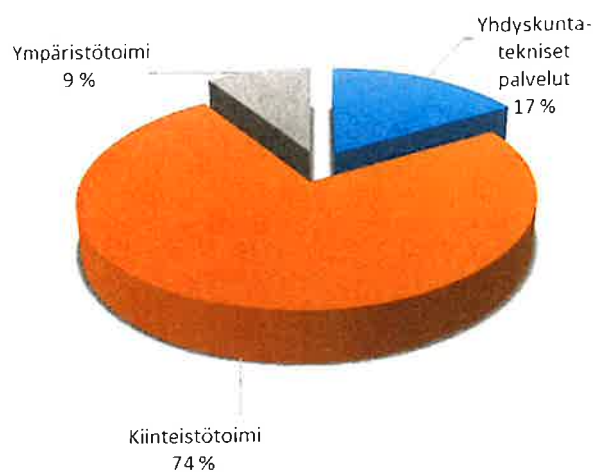
TEKNINEN LAUTAKUNTA YHTEENSÄ**Talous**

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	939 277	1 707 497	1 719 401	1 722 761	1 725 621
Toimintakulut	-1 735 856	-1 622 000	-1 778 000	-1 781 165	-1 784 050
Toimintakate (netto)	-796 579	85 497	-58 599	-58 404	-58 429
Laskennalliset kustannukset	-	-	-	-	-
Poistot	-308 714	-539 634	-506 384	-483 332	-453 796
Tehtävän kokonaiskustannukset	-1 105 293	-454 137	-564 983	-541 736	-512 225
=valtuustoon nähden sitovat erät					

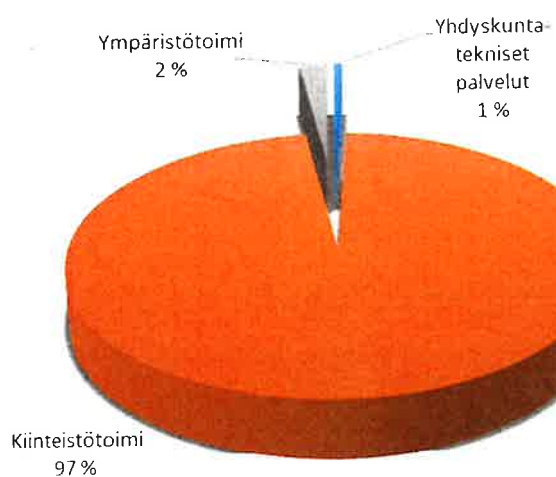

Teknisen toimen toimintakulujen jakaantuminen tehtävittäin:

Yhdyskuntatekniset palvelut	303 310
Kiinteistötoimi	1 319 283
Ympäristötoimi	155 407
	<u>1 778 000</u>

Teknisen toimen toimintatuottojen jakaantuminen tehtävittäin:

Yhdyskuntatekniset palvelut	10 800
Kiinteistötoimi	1 672 751
Ympäristötoimi	35 850
	<u>1 719 401</u>

VESIHUOLTOLAITOS

Tilivelvolliset: tekninen johtaja ja teknisen lautakunnan jäsenet

Vesihuoltolaitos vastaa riittävän ja hyvälaatuisen talousveden toimittamisesta ja jakelusta kunnanhallituksen vahvistaman vesilaitoksen toiminta-alueen asiakkaiden tarpeisiin. Lisäksi se vastaanottaa ja puhdistaa kunnanhallituksen vahvistaman viemärlaitoksen toiminta-alueen asiakkaiden verkostoon toimittamat jätevedet vähintään ympäristölupapäätöksen mukaiseen puhdistustasoon.

Veden toimittamiseen käytetään Hyvärilän vedenottamoa, jonka lisäksi vettä ostetaan Koillis-Savon Vesi Oy:ltä. Vettä myydään Pohjois-Tuusniemen vesiosuuskunnalle sekä Heinäveden kunnalle. Jätevedet käsitellään Pahkasalon jätevedenpuhdistamolla, jonne jätevedet johdetaan Kirkonkylän, Hietarannan, Ritonien ja Pahkasalon alueilta (Tuusniemen kunnan vesihuoltolaitoksen toiminta-alue) sekä Ruokosen (Pohjois-Tuusniemen kunnan toiminta-alue) että Tulikallion ja Tuuslahden alueilta. Puhdistamon toimintaa seurataan puhdistamolta ja Juojärvestä otetuilla vesinäytteillä.

Vuonna 2014 (01.09.2014) voimaan tulleen vesihuoltolain mukaisesti Tuusniemen kunnan vesihuoltolaitos on eriytetty omaksi kirjanpidolliseksi taseyksiköksi 01.01.2016 alkaen. Avaavaan taseeseen on otettu 01.01.2016 lukien mukaan vesihuoltolaitoksen tarpeelliset tilinpäätöstiedot (mm. ali-/ylijiäämät) kolmelta edelliseltä vuodelta.

TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT

Valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Viemäriverkostoon tulevien ja johdettavien hulevesien määrän vähentäminen	Kiinteistöillä tehty saneeraukset	Ympäristöluvan edellyttämälle tasolle.
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Viemäriverkostoon tulevien ja johdettavien hulevesien määrän vähentäminen	Kiinteistöillä tehty saneeraukset	Ympäristöluvan edellyttämälle tasolle.

=valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja mittarit

Lautakunnan hyväksymät muut tavoitteet

Suunnittelukauden tavoite 2024-2026	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso
Käyttöveden toimitusvarmuus	Toimintahäiriöt	Toimintahäiriöiden minimointi
Viemäriverkoston toimivuus	Toimintahäiriöt	Toimintahäiriöiden minimointi
Vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelan laskeminen ja pitkän tähtäimen suunnitelman laatiminen korjausvelan hallitsemiseksi.	Dokumenttien valmiusaste.	Vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelan laskeminen ja pitkän tähtäimen suunnitelmat korjausvelan hallitsemiseksi valmiit 2025
Talousarviovuoden 2024 tavoitteet		
Jäteveden puhdistamon ympäristöluvan mukainen toiminta	Lupaehtojen seuranta	Lupaehtojen noudattaminen
Käyttöveden toimitusvarmuus	Toimintahäiriöt	Toimintahäiriöiden minimointi
Viemäriverkoston toimivuus	Toimintahäiriöt	Toimintahäiriöiden minimointi
Vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelan laskeminen	Dokumenttien valmiusaste.	Vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelkalaskelmien lähtötietojen selvittäminen

Suomen vesihuoltolain mukaan "Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit ja kustannukset." Yleisen hintatason nousun seurauksena vesi- ja viemärlaitoksen perus- ja käyttömaksuja nostettiin vuodelle 2022 10 %. Vuodelle 2023 perus- ja käyttömaksuja nostettiin 10 % ja liittymismaksuja 5 %. Vuodelle 2024 taksoja korotetaan perusmaksujen osalta 15 %, käyttömaksuja 5 % ja muita vesihuoltolaitoksen määrittelemiä taksoja 5 %. Liittymämaksuja ei koroteta vuonna 2024.

Tulevaisuuden haasteista merkittävin on vesi- ja viemärlaitoksen korjausvelan määrä. Tavoitteen ensi vaiheessa tulee olla korjausvelan määrän selvittäminen ja sen jälkeen pitkántähtäimen suunnitelmien laatiminen korjausvelan hallitsemiseksi. Vuoden 2024 keväällä valmistuvalla Lamminpään alkalointilaitoksen saneerauksella parannetaan vesilaitoksen toimintavarmuutta sekä varautumista häiriötilanteisiin.

Vuosien 2022 ja 2023 aikana on suunnitelmallisesti vaihdettu vesijohtoverkoston runkoventtiileitä strategisissa verkoston solmukohdissa. Venttiileiden vaihtoja jatketaan suunnittelukaudella ennakkosuunnitelmien mukaisesti.

Talous

Tuloarviot ja määrärahat, €	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	389 275	373 328	407 882	410 432	413 191
Toimintakulut	-252 495	-243 000	-249 300	-250 010	-250 571
Toimintakate (netto)	136 779	130 328	158 582	160 422	162 620
Muut rahoituskulut					
Laskennalliset kustannukset					
Poistot	-123 682	-110 593	-109 235	-111 295	-102 162
Tehtävän kokonaiskustannukset	-14 211	19 735	49 347	49 127	60 458
=valtuustoon nähden sitovat erät	60 458				

INVESTOINNIT

Kunta on investoinut voimakkaasti koko 2000-luvun. Kuuden viime vuoden (2018-2023) nettoinvestoinnit ovat olleet keskimäärin 0,61 milj. €/v. Talousarviolainaa investointien rahoittamiseen on otettu vuosien 2012 - 2014 aikana yhteensä 5,5 milj. Vuosina 2015 – 2019 ei talousarviolainaa tarvittu. Vuonna 2020 lainaa otettiin investointien ja käyttötalouden rahoittamiseen 1,5 milj. € ja vuonna 2021 0,5 milj. €. Vuonna 2022 talousarvio lainaa ei ole tarvinnut nostaa.

Investointihankkeilla, joista pääosa on korjausinvestointeja, pyritään turvaamaan nykyinen palvelutaso, huomioiden tulevaisuuden palvelutuotannon rakenteet. Tulevaisuudessa kunnan investoinnit ovat yhä suuremmalta osalta ylläpito- ja korjausinvestointeja, joilla ylläpidetään ja pyritään parantamaan kunnan omistamien kiinteistöjen käyttöarvoa, huomioiden Hyvinvointialueen tarpeet tulevaisuudessa.

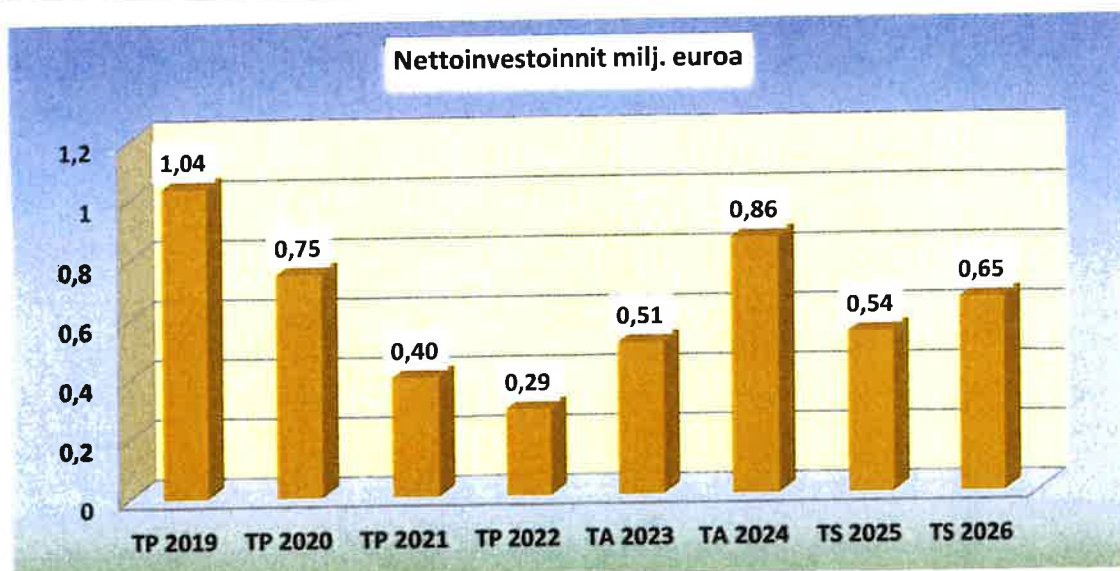
Infrastruktuuria on rakennettu ja kehitetty monipuolisesti. Muun muassa katujen, kevyenliikenteen väylien, puistojen, torialueen, rantautumispaikkojen, satama-alueen, pysäköintialueiden, vesi- ja viemäriverkostojen saneerauksien ja täydennysrakentamisien kautta on pyritty parantamaan turvallista liikkumista ja kehittämään kunnan yleistä ilmettä ja viihtyvyyttä, kriittistä infrastruktuuria unohtamatta.

Vuoden 2024 talousarvioesityksen mukaan bruttoinvestoinnit ovat n. 0,93 milj. €. Omaisuuden myyntinä on talousarvioesitykseen merkitty asunto-osakkeiden myyntiä 40.000 €. Maa-alueiden myyntituloiksi on arvioitu 30.000 €. Nettoinvestoinnit vuonna 2024 ovat näin ollen noin 0,86 milj.€.

Vuoden 2024 merkittävimmät investoinnit ovat: koulukeskuksen saneerauskohteet, sataman laiturin saneeraus sekä vesi- ja viemärlaitoksen korjausinvestoinnit. Vedenottamon saneeraus jaksoteltuna vuosille 2023 ja 2024. Suunnitteluvuosien suurimmat investoinnit kohdistuvat koulukeskuksen peruskorjaukseen asteittain. Sosiaali- ja terveyspalveluiden kiinteistöjen osalta pyritään kartoittamaan tulevaisuuden investointitarpeita, huomioiden Hyvinvointialueen tulevaisuuden tarpeet.

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointikulut	-316 805	-715 000	-930 000	-610 000	-715 000
Investointituotot	29 821	203 000	70 000	70 000	70 000
Rahoitusosuudet	51 118	143 000			
Omaisuuden myynti	29 034	60 000	70 000	70 000	70 000
Nettoinvestoinnit	-286 984	-512 000	-860 000	-540 000	-645 000

Nettoinvestoinnit TP 2019 – 2022, TA 2023 – 2024 ja TS 2025 – 2026 / milj. €

INVESTOINNIT TA 2024 JA TS 2025-2026

MAA- JA VESIALUEET

Hanketavoite:

Menot maa-alueiden ostot

Tuottoina tonttien myynti Honkaniemestä, Pahkasalosta, Hietarannasta, Pappilanniemestä, Pajulahdesta ja kaava-alueelta sekä erillisten maa-alueiden myynti.

Tavoitteena kehittää kunnan maankäyttöä strategian mukaisesti.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot		-140 000	-30 000	-30 000	-30 000
Investointitulot	3 929	30 000	30 000	30 000	30 000
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

OSAKKEET JA OSUUDET

Hanketavoite:

Kehittämisyhtiöiden ja kuntayhtymien osuusmaksujen kautta pyritään kehittämään seudullista yhteistyötä. Kunta on laatinut listan myytävistä asunnoista, jotka ovat julkisessa myynnissä (nykyisellä vuokralaisella etuosto-oikeus). Asunto-osakkeiden myyntituloja on arveltu kertyvän 40.000 e.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot	-8 136	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Investointitulot	0	30 000	40 000	40 000	40 000
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

IRTAIN OMAISUUS

KONEET JA KALUSTO

- Koulukeskus kotitalousluokan kalusteet + koneet 50.000 €

Hanketavoite: Koulukeskuksen perusparannusten toteuttaminen.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot		-50 000			
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

MUU JULKINEN KÄYTTÖOMAISUUS

- Valokuituverkon laajennus, kuntarahoitusosuus 50.000 €

Hanketavoite: Kunnan kriittisen infrastruktuurin kehittäminen.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot		-50 000	-50 000		
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

MUUT HALLINTO- JA LAITOSRAKENNUKSET

- Kirjaston kattosaneeraus 310.000 €
- Sali-lukio-kirjasto salaojat 100.000 €

Hanketavoite: Koulukeskuksen perusparannusten toteuttaminen.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot	-122 913	-70 000	-410 000	-300 000	-400 000
Investointitulot	5 000				
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET**LIIKENNEVÄYLIEN SANEERAUS**

- Katuvalojen huolto 20.000 €
- Katualueiden lohkominen 20.000 €

Hanketavoite: Kunnan kriittisen infrastruktuurin perusparantaminen.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot	-35 555	-20 000	-40 000	-120 000	-120 000
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

MUUT KIIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET**AMPUMARADAN MAAPERÄN KUNNOSTUS**

- Käärmevaaran vanhan ampumaradan kunnostus ja rakenteiden purku 60.000 €

Hanketavoite: Pilaantuneiden maa-alueiden ennallistaminen.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot	-10 790				
Investointitulot	5 892				
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

KOULUKESKUS JÄÄKIEKKOKAUKALON LAIDAT

- Koulukeskus jääkiekkokaukalon laitojen uusiminen 40.000 €

Hanketavoite: Koulukeskuksen perusparannusten toteuttaminen.

Tulot: Korjaukseen rahoitus Edla Miettisen perintövaroista.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot		-40 000			
Investointitulot		40 000			
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

MOOTTORIKELKKAREITTI SUUNNITTELUHANKE

- Moottorikelkkareitin suunnittelu ja loppuun saattaminen 15.000 €

Hanketavoite: Kunnan matkailu- ja virkistysinfrastruktuurin parantaminen.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot		-15 000	-15 000	-50 000	-50 000
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

TEOLLISUUSALUE INFRA SUUNNITTELU

- Kankaalan teollisuusalueen kunnallistekniikan suunnittelu 10.000 €

Hanketavoite: Kunnan kriittisen infrastruktuurin kehittäminen.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot		-10 000			
Investointitulot		3 000			
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

PÄIVÄKODIN LEIKKIVÄLINEET

Hanketavoite: Päiväkodin ym. perusparannusten toteuttaminen.

Tulot: Rahoitus Edla Miettisen perintövaroista

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot		-20 000			
Investointitulot		20 000			
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

SATAMA-ALUEEN KEHITTÄMINEN

- Sataman laiturin kunnostus ja venelaskuluiska 50.000 €

Hanketavoite: Kunnan matkailu- ja virkistysinfrastruktuurin parantaminen.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot	-33 142	-30 000	-50 000		
Investointitulot	15 000				
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

LEIRITIE

- Leiritien kunnallistekniikan viimeistely 21.000 €

Hanketavoite: Kunnan kriittisen infrastruktuurin kehittäminen.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot	-38 787				
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuksien myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

UIMALAN PERUSKORJAUS

- Uimalan peruskorjaus 80.000 €

Hanketavoite: Kunnan matkailu- ja virkistysinfrastruktuurin parantaminen.

Tulot: Peruskorjaukseen rahoitus Edla Miettisen perintövaroista

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot	-1 791	-80 000			
Investointitulot		80 000			
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

VESILAITOKSEN TÄYDENNYSRAKENTAMINEN

- Vesihuoltoverkoston runkoventtiilien uusiminen 30.000 €
- Lamminpään vedenkäsittelylaitoksen saneeraus osa 2 285.000 €

Hanketavoite: Kunnan kriittisen infrastruktuurin perusparantaminen.

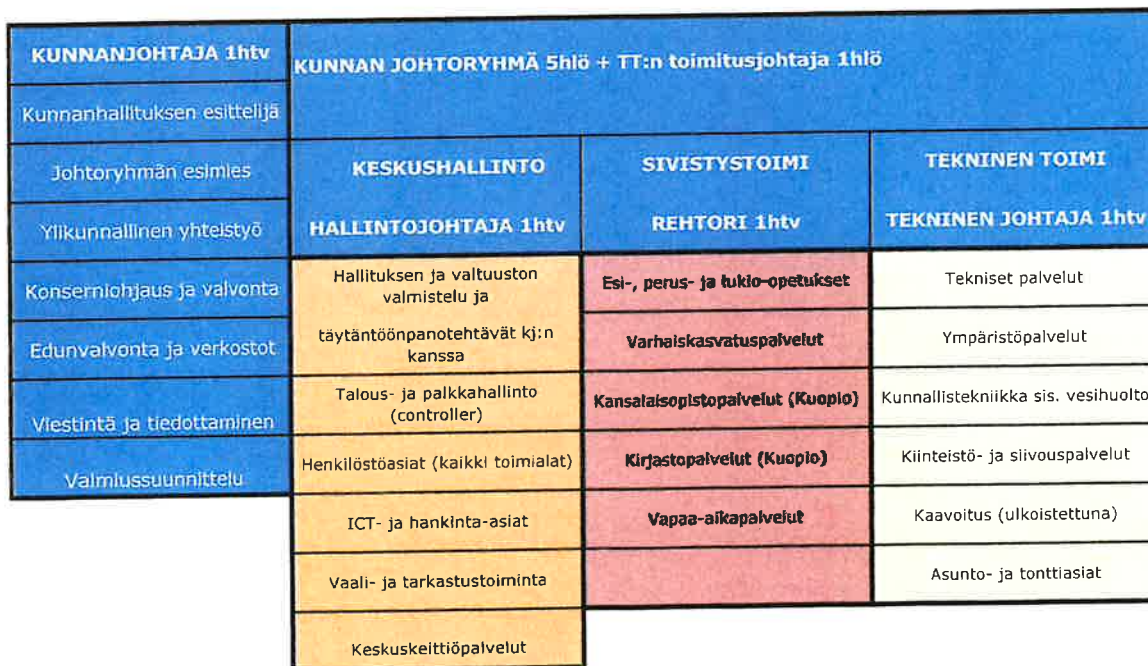
	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot	-65 691	-170 000	-315 000	-30 000	-30 000
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

VIEMÄRILAITOS

- Varavoiman rakentaminen TS 2025 60.000 € ja TS 2026 65.000€

Hanketavoite: Varautuminen sähkönjakelun häiriöihin.

	TP 2022	TA+TAMU 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Investointimenot				-60 000	-65 000
Investointitulot					
Rahoitusosuudet					
Omaisuuuden myynti					
= valtuustoon nähden sitovat erät					

Tytäryhteisöt:	Kuntayhtymät:	Osakkuusyhteisöt:	Yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt:
Tuusniemen Teollisuus Oy	Savon koulutus kuntayhtymä	Tuusniemen Aluelämpö Oy	Ki Oy Tuusniemen Keskipiha
Ki Oy Tuusniemen Turula	Pohjois-Savon liitto	Koillis-Savon Vesl Oy	As Oy Tuusniemen Peltotie
Tuusniemen Virastotalo Oy		Ki Oy Tuusniemen Meijerinranta	
Tuusniemen Kehittämissäätiö sr		As Oy Hietaranta	
As Oy Holkanranta			

TUUSNIEMEN KUNTA

Tilivelvolliset 1.1.2024

KÄYTTÖTALOUSOSA

Tilivelvolliset

Keskusvaalilautakunta

Vaalit

hallintojohtaja, lautakunnan jäsenet

Tarkastuslautakunta

Tilintarkastus

lautakunnan jäsenet

Kunnanhallitus

Keskushallinto

Elinkeinoitoimi ja kehittämispalvelut

Muu yleis- ja keskushallinto

Ateriapalvelut

kunnanjohtaja, hallintojohtaja,

kunnanjohtaja, kunnanhallituksen jäsenet

hallintojohtaja, kunnanhallituksen jäsenet

hallintojohtaja, kunnanhallituksen jäsenet

Sivistyslautakunta

Perusopetus

Lukiokoulutus

Varhaiskasvatus

Kansalaisopisto

Kirjasto

Vapaa-aikapalvelut

rehtori, lautakunnan jäsenet

rehtori, lautakunnan jäsenet

rehtori, lautakunnan jäsenet

rehtori, lautakunnan jäsenet

rehtori, lautakunnan jäsenet

rehtori, lautakunnan jäsenet

Tekninen lautakunta

Yhdyskuntatekniset palvelut

Kiinteistötoimi

Vesihuolto

Rakennusvalvonta

Ympäristöpalvelut

Yksityistiet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet

tekninen johtaja, lautakunnan jäsenet